

KANSANVAIKUTUS

TAIPALEENJOKI

No 4 1985
12,00 mk sis. lvv.

-miehet

Saksalais-
lentäjien
seikkailut

Summa

Taipaleenjoki

Kuka oli **WALTER VALLI?**

Persoonallisuksia

LAUSUI TAHKO PIHKALA

"Sehän se on aina vähäisen osa ja rengin osuus ison firman töissä", totesi Tahko vapaussodan jälkeen kuultuaan, että Neuvosto-Venäjälle paenneet suomalaiset punakaartilaiset olivat joutuneet raskaisiin ja pahoja tappioita tuottaviin taisteluihin Baltiassa ja Kronstadtissa Venäjän kansalaissodan rintamilla.

★

Tahko kehitti aikanaan uuden urheilulajin, ampumahiihdon. Nykyisiä tämän lajin sääntöjä hän kritikoi seuraavaan tapaan: "Hiihto on luonteeltaan kyläseppän työtä ja siksi sen aikakin olisi mitattava kyläseppän tavoin. Ammunta vaatii kelloseppän tarkkuutta ja se pitäisi myöskin mitata tarkasti. Nyt hiihto noteerataan sekunnin kymmenyksin, kun taas amunnassa tyydytään ropakauppaan."

★

Ja edelleen olympiakisoista: "Suomalainen urheilija ei ole missään saanut sen veroista menestystä kuin olympiakisoissa. Suomen urheilu ei taas ole kokenut missään suurempaa menestystä kuin näissä kisoissa."

PÄTEVÄ NEUVO

Kesällä 1944, torjuttaessa venäläisten suurhyökkäystä, jouduttiin Kannakselle haalimaan lisävoimia kaikilta muilta rintamanosilta. Niinpä Rukajärven suunnan 14.Divisioonan komentaja kenraalimajuri Raappanakin sai käskyn luovuttaa osan voimistaan.

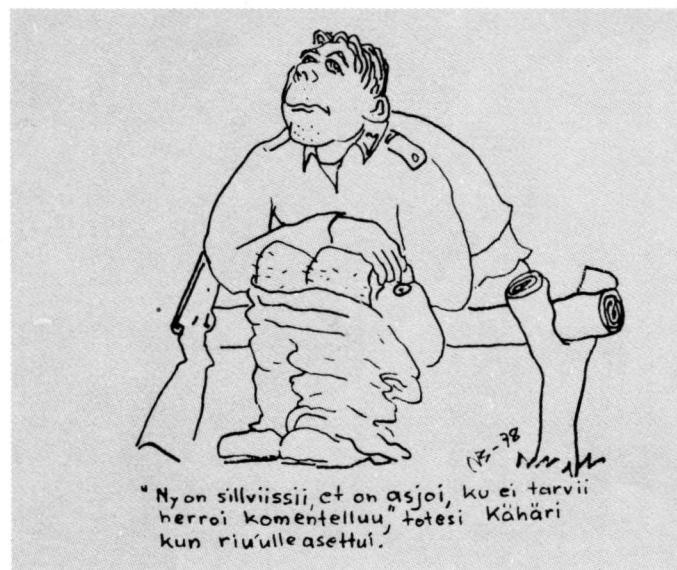
Kaikkien komentajien tapaan Raappana esitti ankaran vastalauseensa ilmoittaen, ettei hän mitenkään tule toimeen ilman luovutettavaksi käskettyä joukkoa — jo nyt on ankara puute miehistä.

— On vain tultava toimeen, sanoi käskyn antanut kenraali Airo.

— Sanopas minulle miten! intti Raappana edelleen.

— Sinä kun olet sellainen pystykorvan kasvattaja, niin ei auta muu kuin vetää vähän häntää kippuraan, neuvoi Airo.

Raappana veti "häntää kippuraan" niin tehokkaasti, että motitti Ilomantsissa kaksi vihollisen divisioonaa.

"Nyön sillviissii, et on asjoi, ku ei tarvii herroi komentelluu", totesi Kähäri kun riuulleasettui.

PÄREET PALOIVAT

Aina rauhallinen Manno Koivisto osoittautui Suomen Pankin pääjohtajana todelliseksi työmyyräksi. Usein hän istui yömyöhään papereittensa ääressä työhuoneessaan.

Tulipa kerran siivooja sisään kolistellen ämpäreitään ja pölynimureitaan.

Silloin syntyjä syviä pohtiva Manu kerran suuttui ja karjaisi:

— Menkää helvettiin!

Hetken päästä hän kuitenkin rauhoittui ja jatkoi:

— Ja pankaa ovi kiinni.

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski

KOVAA PORUKKAA

JR 9:n I Pataljoona oli marssilla kohti Kirkkolahtea. Ajoneuvot liikkuvat kunkin komppanian perässä.

Äkkiä jysähti. Kärki-komppanian viimeisenä marssinut patruuna-ajoneu-

vo oli mennyt münaan ja räjähtänyt.

Seuraavana marssinut pataljoonan esikunta kii-ruhti paikalle. Alueella leijaili musta savupilvi ja tiesä oli valtava kuoppa. Ajoneuvosta oli jäljellä vain hültyneitä puunkappaleita, hevosesta ja miehestä ei näkynyt jälkeäkään.

Äkkiä joku huomaa, että viereisellä pellolla syö ruis-ta mustaksi nokeentunut hevonen, jonka häntä ja takapuoli ovat palaneet ja käryävät edelleen. Valjais-ta riippuvat parinkymmen-sentin pituiset aisan-pätkät.

Asiaa ihmetellään perusteellisesti.

Silloin toiselta puolelta tietä kömpy esiin pikimusta ajomies ja kysyy herroilta:

— Kuolko muitai kun minä?

ITSE ASIASTA KUULTUNA

Asemasotavaiheen aikana yritettiin ankarasti säästää patruunoita. Kaikki turha räiskiminen "moraalin" ampuminen oli kiellettyä puuhaa.

Eräällä vartiovuorollaan Pärssisen Kustaa kuitenkin ruilauttaa menemään keralla koko konepistoolin rumpulippaan. Päällikkö kuulee metelin ja joukkueenjohtaja saa käskyn tehdä asiasta kuulustelu-pöytäkirjan.

— Miksi ammuut ilman syytä? tiukkaa vänrikki.

— Se vaan hurahiti, toteaa Kustaa.

Eikä muuta syytä löydy.

Ilpo Lehtinen, Kuusankoski

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

15. 4. 1985
29. VUOSIKERTA

JULKAISIJA:
Sotamuistoyhdistys ry.

TOIMITUSNEUVOSTO
Puheenjohtaja L. Harvila, ev evp
N. Riuttala, ev evp, E. Pakkala, komdri evp
S. Alapuro, evl evp, E. Eräsaari, ev evp

PÄÄTOIMITTAJA: E. Eräsaari, ev evp

TOIMITUS
Töölönkatu 35 B, 00260 Helsinki 26,
puh. 44 62 42 kello 10-14.

YLEISSIHTTEERI JA
TALOUDENHOITAJA
Tellervo Kaiponen

TAITTO: Kari Laine

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:
Postilokero 109, 00381 Helsinki 38
Puh. (90-) 616 4833 tai vaihde (90-) 61 641
Postisiirtotili 7259-1

ILMOITUSMYynti:
Höyläämötie 1 00390 H:ki
Puhelinvaihde (90-) 1201

VUODESSA 12 NUMEROA

TILAUSHINTA
12 kk 149,-
Nyt kaikkiin Pohjoismaihin
ilman postitulisää.
Muihin maihin: hintatiedot
tilaajapalvelusta.

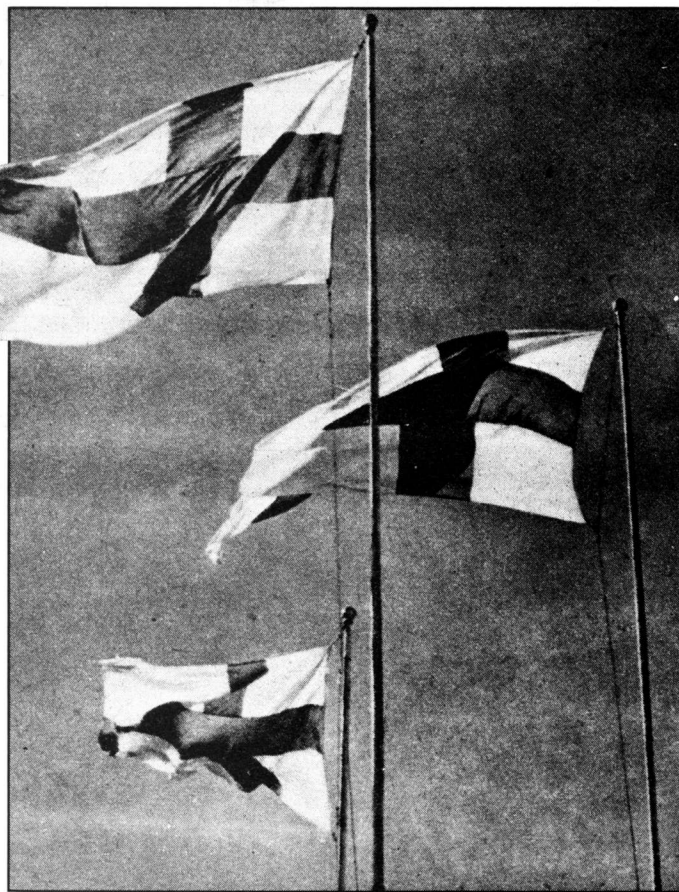
SA APAINO HELSINKI 1985

ISSN 0451-3371

N:o 4

TÄÄ NUMEROSSA

- 112 S MALAISET OLIVAT
PÄIVÄ
F NASOTUREINAKIN
118 T YDENNYSMIEHENÄ
TAIPALEENJOELLE
124 VIIPURIN
SUOJELUSKUNTAPOJAT
SUMMASSA JA
SUOMENLAHDELLA
130 HENKILÖHISTORIAA
JP 1:N SOITTOKUNNASTA
132 VIERAILLE SATTUI -
ILMASSA JA MAASSA
136 KENTTÄSAIRAALA
VAARAVYÖHYKKEESSÄ
138 KIRJEITÄ KOMPPANIAN-
PÄÄLLIKÖLLE

Liput liehumaan!

Tuli keväällä ja kesällä ajeltua Suomen vauraalla maaseudulla. Hyvinhoidettujen talojen pihamailla kohosi jokseenkin säännöllisesti asiallinen lipputanko.

Mutta ei aina lippua perinteisinä liputuspäivinä.

Lippu on kansallisen yhtenäisyyden ja vapauden tunnus. Kohotamalla sen salkoon yhteisesti sovittuina juhlapäivinä ja muulloinkin haluamme osoittaa, että kuulumme samaan kansaan ja kunnioitamme vapautta käyttäen omaa itsenäisen valtiomme tunnusta. Kai-

killä maailman kansoilta ei tätä oikeutta ole.

Kevään liputuspäivät ovat merkittäviä kansallisia juhlapäiviä.

Vappu, toukokuun ensimmäinen, on suomalaisen työn päivä. Silloin kunnioitetaan esi-isien työtä, jolla tämä maa on rakennettu. Poliittiset tunnukset ovat kokonaan eri asia.

Toukokuun kahdestoista on Snellmanin päivä - ennakkoluultoman miehen, jolle huomattavalta osalta kuuluu kunnia Suomen kohottamisesta kansakuntien joukkoon. Ilman häntä ja hänen

kaltaisiaan aikaansa edellä olevia miehiä ei kansakunta herää.

Äitiensä päivä on läheinen eikä liputuksessa silloin yleensä ole vikaa.

Toukokuun kaatuneiden muistopäivän pitäisi koskettaa jokaista kansalaistamme. Silloin osoitamme kunnioitustamme ja kiitollisuuttamme sadalletuhannelle sankarivainajalle, jotka teoillaan pelastivat maamme itsenäisyyden vuosina, jolloin monet pienet kansat sortuivat. Heidän uhriensa ansiosta liput liehuvat.

Kesäkuun neljäs on Puolustusvoimain lippupäivä. Se on myös Suomen marsalkka Mannerheimin, ehkä kaikkien aikojen suurimman suomalaisen syntymäpäivä. Kolmen sodan ylipäällikön, rauhan rakentajan ja mainehikkaan valtiomiehen elämäntyötä ei ole syytä unohtaa. Ei myöskään nykyisiä puolustusvoimia, jotka vaikeissa oloissa tekevät parhaansa turvataksaan maan rauhallisen kehityksen.

Juhannusta ei kaamoksen kokenut suomalainen hevin väheksy.

Pidettäisiinkös siis tänä keväänä mielessä, että oma lippu on ankaralla työllä ja verellä ostettu oikeus. Liputus kansallisina merkkipäivinä on tärkeä yhteinen asia. Koristakoon silloin Suomea kauniiden siniristilippujen hulmuava meri!

SUOMALAISET OLIVAT PÄTEVIÄ PUNASOTUREINAKIN

*Totuus suomalaisten sotavankien elämästä
Neuvostoliitossa*

Sotilaat, älkää usko epäoikeiden va-
lelta Punaisesta Armijasta. Teidän upseerit-
inne ovat teidän verivihollistanne.

Punainen Armija ottaa vastaan vangiksi antautuneilta suomalaisilta sotilailta fervehtien, holla ja osottaa heille kat-
kenpuolisten huolenpitoa.

Neuvostoliitossa on suomalainen sota-
vanki vapaa sodan kauhuista.

Sotavankina olevalle suomalaiselle sotil-
aalle taataan vaatetus, ruoka, lämpö ja
viihtyisä elämä.

Neuvostoliitosta aukeaa vangiksi jou-
runeelle suomalaiselle sotilaille tie onneli-
iseen elämään vapaassa Suomessa.

Sotilaat, siirtykää Otto Kuusisen johtaman Suomen Kansanvaltaisen Tasavallan Kansanhallituksen puolelle

"Tie onnelliseen elämään
vapaassa Suomessa." Kuusisen "hallituksen" propagandaa

Eversti Walter Valli ja hänen vaimonsa Olga.
Kuva: Jaakko Rygojev

SUOMALAISET...

ti, jotta ne voisivat kukin suunnallaan toimia kärkejoukkoina Suomen puolustuksen luhistutua marssittaessa tulevaan Neuvosto-Suomeen.

Kuusisen "kansanarmeija" ei ollut ainoa lajissaan: samantapaisia toimenpiteitä käytettiin myöhemmin muun muassa miehittäessä Puolaa ja Baltian maita.

TALVISODAN PUNASOTURI

Kalle Ahonen, eläkkeellä oleva eversti, edustaa hyvin "kansanarmeijan" komentajaporraa.

Kalle Ottovits - Otonpoika - Ahonen syntyi mäkitupalaisen poikana Suomessa 1902. Opillinen sivistys rajoittui kiertokouluun. Opiskelu puusepäksi kes-

keytyi 1918, jolloin Ahonen liittyi punakaartiin ja osallistui muun muassa Vilppulan rintaman taisteluihin.

Sodan loppuvaiheessa hän pakeni Venäjälle, jossa jatkoi sotilasuraansa osallistuen muun muassa Antikaisen kuuluisaan Kiimasjärven retkeen. Olojen vakiinnuttua hän kävi Kansainvälisen sotakoulun ja jäi vakinaiseen palvelukseen punaarmeijaan. Karjalan jääkäriprikaatissa hänet tunnettiin pätevänä kouluttajana. Vuonna 1934 hän kunnostautui punaarmeijan talvikisoissa hiihtäjänä ja sai palkinnoksi 1.500 ruplaa ja polkupyörän. Hän kunnostautui jatkuvasti myös ampumakilpailuissa.

Talvisodan alla Ahonen komennettiin Kuusisen armeija-

kuntaan. Hän sai luottamustehtävän JR 6:n komentajana Laatokan koillispuolella. Rykmentti oli sekini ilmeisesti vain muuttaman sadan miehen vahvuinen käsittäen erillisiä komppanioita.

Tammikuussa 1940 majuri Ahonen kirjoittaa Leningradin sotilaspiirin lehteen sodan alkuvaiheista muun muassa näin:

KOMENTAJA MUISTELEE

"Saavuttuani Salmin asutukseen minulle selvisi välittömästi tällä rintamanosalla vallitseva vaikea tilanne. Laatokan rantaa pitkin edennyt 18. jalkaväkidivisioona oli joutunut tukalaan asemaan, sillä se oli jättänyt sivustansa ja selustansa avoimiksi. Ensin suomalaiset joukot oli-

vat vetäytyneet ja linnoittautuneet rannan läheisyydessä olevaan saariston suojaan. Ja näiltä Salmin ja Pitkärannan välisiltä saarilta niiden iskujoukot löivät 18. divisioonan tiet poikki sekä edestä että takaa. Tilanne vaati ripeää toimintaa.

Minun komentamani rykmentti oli kauttaaltaan tehokasta suksijoukkoa. Se koostui Karjalan, Inkerin ja Vepsän nuorista miehistä, joista valtaosa oli tullut vapaaehtoisesti toimivaan armeijaan. Eräät heistä olivat oppipoikiani Aunuksen pataljoonan ajoilta.

Alkuvaiheessa rykmentille annettiin tiukka määräys pidättäytyä taistelutoimista. Rintamaesikunta kaiketi laskelmoi kuinka paljon joukkoja, järeää tykistöä ja lentokoneita tarvittaisiin ratkaisevan käänteen aikaansaamiseksi muodostuneessa tilanteessa. Se oli tietysti oikein.

Mutta minun oli vaikea seurata, kuinka vihollinen yhtämittaa aktivoi turmaa tuottavaa toimintaansa 18:ttä divisioonaa vastaan. Proletaarinen luokkavaiston ei antanut minulle rauhaa.

Saarilta pidettiin joka ikinen päivä ja yö yllä tykistö- ja kranaatinheitintulta ja tehtiin salamahyökkäyksiä toveriemme päämmeoksi.

Ajattelin, että meidänkin on pantava töpinäksi ja hihat heilumaan odottamatta kunnes suurempaa teknistä apua joutuu. Saaret on puhdistettava, saatava vihollinen pois tulipesäkkeistään, katkaistava heidän tiensä sekä rannikolle että Valamon saarelle, muuten 18:n divisioonan kohtalo voi olla kyseenalainen.

Ryhdyin toimenpiteisiin rykmentin koulutuksen varjolla. Armeijakunnan komentaja Akseli Anttila oli esikuntineen Terijoella, divisioonamme komentaja Toivo Tommola esikuntineen Suojärvellä. Näin ollen sain rauhassa opettaa poikia ja itsekin opetella sotimaan. En

vienyt koko rykmenttiä avotais-
teluun. Teimme muutamia on-
nistuneita tiedustelukoukkauk-
sia vihollisen selustaan. Am-
munta- ja yölliset taktiset har-
joitukset muuttuivat pian varsii-
näiseksi sotaleikiksi. Selustais-
kuilla ahdistimme vastustajiamme
lujittamistaan pesäke-
keistä. Ihmettelin itsekäin kuin-
ka nopeasti pojat tottuivat täl-
laiseen liikkuvuuteen, ripeyteen
ja päättävyyteen, että nyt mekin
olemme saaneet tappelussa oi-
kein leipäotteen.

Tommola kävi usein luonam-
me ja ihmetteli, että mistäs teil-
le on kerääntynyt tuollainen
määrä Mannerheimin armeijan
aseistusta, mistä sotilaille on
ilmestynyt kauhavalaisia tuppi-
puukkoja ja tupakkapiippuja.
Selitin, että olemme käyttäneet
noita saaria harjoituskenttänäm-
me. Että kun rykmenttimme
suorittaa taktisia harjoitusam-
muntojaan, niin jostain syystä
vihollisporukoille tulee kova
kiire, ne hyppäävät suksilleen ja
pakenevat Valamoa kohti jät-

täen aseimiinsa konepistooleita,
kivääreitä ja kranaatinheitti-
miä.

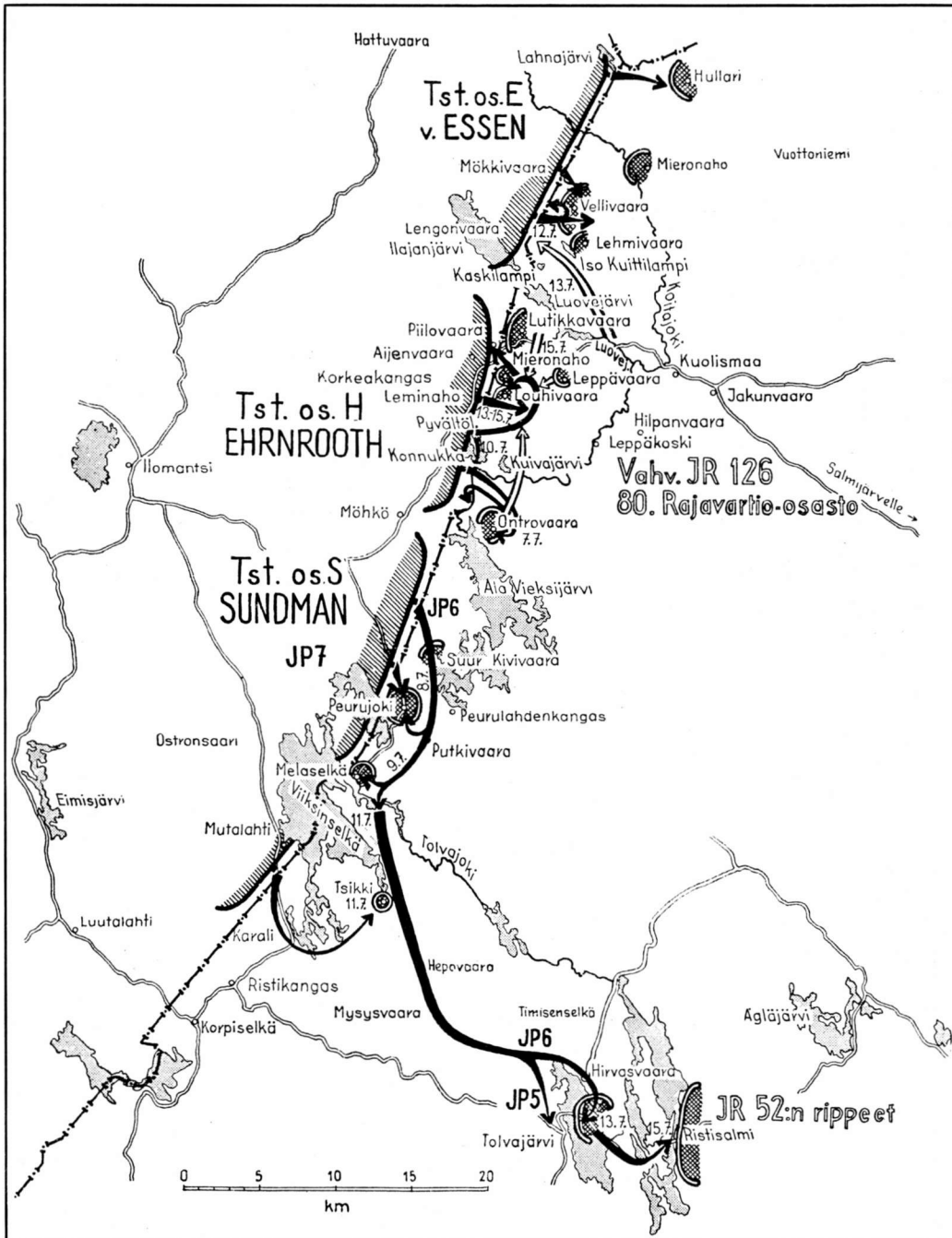
Tommola naurahti ja sanoi:
– Olen käynyt sota-akate-
mian ja totta kai käsitän, että
taistelukoulutuksen tulee olla
mahdollisimman paljon toden-
peräisiä olosuhteita vastaavaa.
Se on aina otettava huomioon
opetusohjelmissa. No minulla,
vanhempana komentajana, ei
ole oikeutta sekaantua harjoi-
tusten kulkuun. Teemme sitten
yhteenvedot.

Tommola itsekäin innostui vä-
hitellen näihin "sotaharjoituk-
siin".

Eikä mennyt pitkää aikaa,
kun vihollinen oli pakotettu jät-
tämään lähisaaret.

Lähettämässäni sanomalehti-
kuvauksessa on kerrottu ryk-
menttimme ensimmäisestä is-
kusta vihollisen asemiin Lunku-
lan saarelle 3. päivä tammikuu-
ta 1940.

Tässä kirjoituksessa on mai-
nittu erät rykmentin soturit,
mm. Kronqvist, Vanhanen, Väi-
sänen, Sokurinen ja Piivojey,
jotka kunnostautuivat taiste-
luissa."

Vallin JR 126 taisteli tomerasti Ryhmä Oinosen joukkoja vastaan heinäkuussa 1941

AHOSEN JATKOSOTA

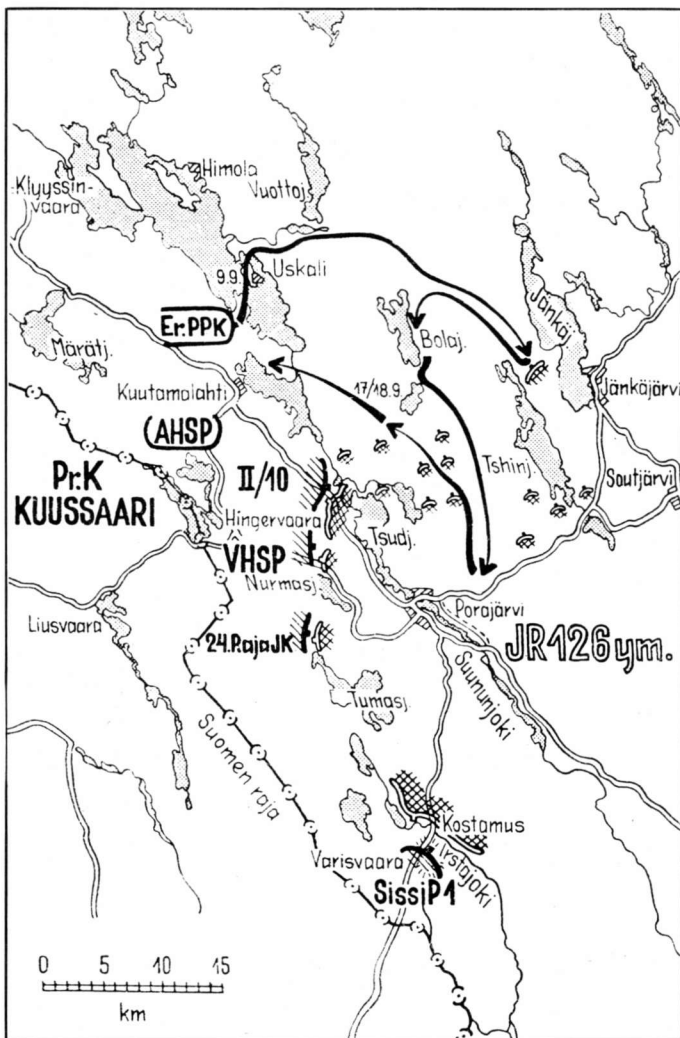
Suuren Isänmaallisen sodan ai-
kana Ahonen sai komentoonsa
oikean rykmentin, joka taisteli
muun muassa Puolassa. Helmi-
kuun 23. päivänä 1945 eversti-
luutnantti Karl Ottovits Ahonen
sai kiitosmaininnan Stalinin
päiväkäskyssä Poznanin kau-
pungin "vapauttamisesta". Sen
jälkeen tuli kiitosmainintoja
muun muassa Oder-joen ylityk-
sestä ja Berliinin valtauksesta.
Sodan loppuvaiheessa satoi
myös kunniamerkkejä ja muis-
tomitaleja.

Eläkepäivinä Ahonen inn-
nostui sosialistiseen filosofoi-
ntiin – muun muassa näin:

"Pienessä kylmässä karu-
maassa, Suomen mäkitupalai-
sen suurperheessä, mustassa sa-
vupirtissä, takkavalkean ääres-
sä rintaani juurtui luokkaviha
Suomen röyhkeää porvaristoa
ja riistomahtia vastaan. Ja
myötätunto omistamattomien
luokkaa kohtaan... – Toivoton
oli työläisäitien kohtalo... mil-
lä ruokkia huomenna suurta
perhettä?"

WALTER VALLI, JATKOSODAN KUULUISIN PUNASOTURI

Salaperäinen Valli oli jatko-
sodan päivinä varmaankin tunne-
tumpi suomalaisten kuin venä-
läisten puolella. Hänen kerrot-
tiin olleen asialla aina kun puna-
armeijan joukko-osasto jossakin

taisteli tavallista paremmin, suoritti pätevän koukkauksen tai tuhoisan sissiretken. Kerrottiin hänen olleen entinen suomalainen rajakersantti, joka oli 1920-luvulla loikannut yli rajan ja liittynyt puna-armeijaan. Tiedettiin hänen toimivan rykmentin ja hiihtoprikaatin komentajana. Lähes taikauskoisesti luultiin, että "Vallin porukkaa ei voi saada mottiin".

Historian totuus on hiukan toisenlainen.

Walter Valli syntyi Eurajoen pitäjän Mullilan kylässä vuonna 1900. *Isä-Fressu* ansaitsi perheen toimeentulon sekatyömiehenä. Myös Walterin oli lähdettävä tukkimetsään 12-vuotiaana. Äiti kuoli pian tämän jälkeen tuberkuloosiin, mihin isäkin myöhemmin sortui.

Koulunkäynti rajoittui kiertoja kansakouluun.

Maailmansodan puhjettua Valli läksi kirvesmieheksi linnoitustyömaalle. Seuraava työpaikka oli höyrymyllyn konehuoneessa.

Marraskuun 4. päivänä 1917 Valli liittyi punakaartin Eura-

joen 2. Komppaniaan. Hän osallistui sotaan Noormarkun suunnalla ja haavoittui lievästi.

Sodan jälkeen hän joutui vankeileirille ja vapautettiin kesällä 1918. Hän matkusti Pohjois-Suomeen metsätyömieheksi ja työskenteli muun muassa Värriön metsätyömaalla, missä helmikuussa 1922 osallistui "läskikapinaan" ja siirtyi Neuvosto-Karjalaan. Täällä hän palveli puna-armeijassa aluksi konekiväärimiehenä. Maaliskuussa 1922 hänkin pääsi opiskelemaan Pietarin Kansainväliseen sotakouluun.

Koulu päättyi elokuussa 1925, minkä jälkeen Valli sai komennuksen Vitebskiin 27. Divisioonaan. Tämän jälkeen ura jatkui eri puolilla Neuvostoliittoa tavanomaisine ylennyksineen.

SUOMALAISIA TARVITAAN

Talvisodan päättyessä Valli on Karjalan kannaksella. Kuusisen armeijakunta, jossa Valli oli palvelut tärkeässä virassa, operatiivisen osaston päällikkönä, on vähin äänin purettu ja sen joukoista muodostetaan tavanomainen puna-armeijan 71. Divisioona, jonka komentajaksi tu-

Syyskuussa 1941 Vallin JR 126 taisteli Prikaati Kuusaaren miehiä vastaan (AHSP = Aunuksen Heimosoturipataljoona, VHSP = Vienan Heimosoturipataljoona)

Ratsuväki oli lujilla taistelleensa Vallin rykmenttiä vastaan kesällä 1941. Tässä ollaan jo Tolvajärven harjulla matkalla kohti Ägläjärveä

lee virkansa menettänyt Kuusisen sotaministeri kenraalimajuri Akseli Anttila. Divisioonan henkilöstöstä on tässä vaiheessa 80 prosenttia suomalaisia tai suomensukuista, karjalaisia ja vepsäläisiä. Sen JR 126:n komentajaksi määrätään *Ivan Mihailovitš Petrov* eli *Toivo Vähä* ja esikuntapäälliköksi Walter Valli.

Rykmentti oli Terijoella erinomaisessa kunnossa, muistelee Valli:

"Kaikkiällä vallitsi moitteeton järjestys ja puhtaus. Jokaisella kompanialla oli omat avarat ja valoisat majoitustilansa Terijoen liepeillä säilyneissä taloissa. — — — Uskomatonta, mutta asuimme kuin jossain kylpylässä!"

Ilo oli kuitenkin lyhytaikainen: rykmentti sai siirron Suomen rajalle Kuolismaan suunnalle. Majoitustilojen puutteessa osa siitä majoitui talveksi Karhumäkeen.

Jatkosodan syttyessä rykmentti oli linnoittautunut rajalle. Sen miehistö, joka edelleen oli huomattavalta osaltaan suomalaista ja suomensukuista, oli saanut vankan koulutuksen. Toivo Vähä oli siirtynyt vaativampiin tehtäviin ja rykmenttiä komensi nyt Walter Valli.

"Puolustus oli harvaa. Oikealla oli naapurina JR 337 Repolassa, vasemmalla JR 52 Korpi-

selässä. Rykmentin puolustuskaistan leveys oli 30–35 kilometriä eikä se nojannut naapurieihin vaan synkkään korpeen.

Ilomantsiin johtavan tien suuntaa puolusti II Pataljoona 4–5 kilometrin kaistalla. Sen pohjoispuolella oli I Pataljoona. Reservinä oli vajaa III Pataljoona.

SOTA SYTTY

Aikansa viivyteltyään suomalaiset hyökkäsivät. Saatiin vanki, joka ilmoitti olevansa "Vallilan Rykmentistä" – komentaja oli everstiluutnantti "Wallbek".

Suomalaiset valtasivat muun muassa Ontrovaaran rykmentin vasemmalla siivellä. Se vallattiin rajulla vastahyökkäyksellä takaisin armeijankomentaja kenraaliluutnantti *Gorolenkon* nimenomaisella käskyllä. Tehtävää varten muodostettiin tulivoimainen iskuosasto, jota johti III Pataljoonan pataljoonaneeri *Ville Vainio*. Suomalaiset lyötiin ja punainen lippu nousi korkeimman talon harjalle.

Torjuntataistelu jatkui Vaitsilassa, Leppävaarassa, Mieronahossa, Lutikkavaarassa, Lehmiivaarassa, Vellivaarassa ja Hullarissa.

Oikealla olevaa I Pataljoonaa komensi kapteeni *Poikolainen*, laihakko mies, hiukan Vallia vanhempi, kotoisin Uuraasta.

Suomalaiset hyökkäsivät rajusti, kerran toisensa perästä suurin tappiopin.

– Joko tältä päivältä riittää

vai jatketaanko vielä? huusivat Poikolaisen miehet peräytyville Ratsuväkiprikaatin miehille torjuttuaan hyökkäyksen.

Vallilla ei ollut sodan suhteen mitään kuvitelmia – elämä oli tehnyt miehestä realistin:

"Valli kutsutti luokseen rykmentin erikoisosaston päällikön yliluutnantti Malahovin: 'Valitse kersanttikoulun oppilaista kaksitoista miestä ja sijoita heidät yksitellen salavartioon rykmentin selustaan 10–12 kilometrin päähän linjoista. Tästä toimenpiteestä ei saa puhua kenellekään. Ei edes komissaarille. Miehet eivät saa poistua paikaltaan ilman minun lupaani. Kun muona loppuu, tulkoot vain minun luokseni muonan hakuun. Me emme epäile ketään. Miehemme ovat luottamuksen arvoisia. Mutta taistelujen kiristyessä voi tapahtua sellaistaakin, että ihminen joutuu hermorumahduksen partaalle ja jos hän lähtee harhailemaan, hänet voidaan tulkita rintamakarkuriksi...'"

Taistelujen jatkuessa majuri Valli vaihtoi Ontrovaarassa kunnostautuneen Ville Vainion I Pataljoonan komentajaksi.

Rykmentti puolusti rajaa aina perääntymiskäskyyn asti.

Ryhmänjohtaja *Mikko Remsu* muistelee:

"Virkaevollisuudet toimitettiin rykmentissä venäjänkielillä. Vapaa-aikoina jokainen sai puhua omaa kansallista kieltään, sitä ei kukaan kieltä-

nyt. Me puhuimme suomea ja karjalaa. Armeijassa oloaikanaani en kehittänyt venäjänkielessä yhtään."

VIRHEELLISTÄ TIETOA SUOMALAISISTA

Muistelijat toteavat suomalaisten olleen "hyvin koulutettuja, ne osasivat liikkua ja toimia metsämaastossa. Niihin kuului myös eräitä vapaaehtoisten valiorukoita, mm. niisanottu "Vallilan rykmentti".

Viimemainittu tietohan on virheellinen. Kuolismaan suunnalla taisteli sodan alussa Ratsuväkiprikaati ja eräitä muita Ryhmä Oinosen yksiköitä. Niiden vahvuus oli pienempi kuin Rugojev artikkelissaan väittää – muun muassa Ratsuväkiprikaatin vahvuus ei ollut kolmea ratsuväkirykmenttiä vaan kaksi pataljoonan vahvuista "rykmenttiä" ja jääkäripataljoona.

Vallin JR 126 irtautui Kuolismaan Koitajokijonlta 8.8.41. Rykmentti kävi viivytystaistelua ja vetäytyi 29.8. mennessä Porajärven seuduille. Tässä vaiheessa sitä vastassa oli suomalaisen Prikaati *Kuussaaren* osia.

Mainitun suomalaisen Prikaati K:n miehistä oli huomattava osa itä-karjalaisia ja inkeriläisiä. Oli hyvinkin mahdollista, että sukulaispojat tai ainakin saman kylän miehet olivat vastakkain Pohjois-Karjalan erämaisissä.

Etelämpänä Korpiselän–Tolvajärven–Ägläjärven suunnalla taisteli suomalaista 2.Jääkäriprikaatia ja saksalaisen 163.Divisioonan joukkoja vastaan 71.Divisioonan JR 52 lähes yhtä hyvällä menestyksellä kuin Vallin JR 126. Kapteeni *Paavo Katajan* pataljoona JR 52:sta puolusti tehokkaasti Tolvajärven Ristisalmen pohjoisrantaan ja inkeriläispoika *Pietari Tiikkiläisestä* tuli koko 7.Armeijan ensimmäinen Neuvostoliiton Sankari.

Suomalaissyntyinen 71.Divisioona, Kuusisen Kansanarmeijan perillinen, taisteli yhtä päätäväisesti kuin suomalaiset yleensäkin – meikäläisittäin katsoen vain väärällä puolella.

Jatkuu seur. num.

Vallin rykmentin pätevä pataljoonankomentaja *Ville Vainio* (vas.) ja *Toivo Vähä* olivat veljeksiä. He tapasivat toisensa ensimmäisen kerran sodan jälkeen Petroskoissa 1960-luvun puolivälissä. Kuva: *Jaakko Rugojev*

Tulin täydennysmiehenä

KOULUTUS JATKUU

Pääosa komppaniasta jää valtaoajaan. Luultavasti vänrikki *Mattilan* joukkue jatkoi valta- ja haaraajan risteyksestä maantielle päin. Se maasto on kranaattikuoppia aivan täynnään. Meiltä jää puoli joukkuetta risteyksen ja konekiväärin välille ja toinen puoli, johon meidänkin ryhmämme kuuluu, konekiväärin ja murroksen välille. Alikersantti Kurko on toisen ryhmän kanssa lähinnä murrosta. Kymmenisen metriä konekivääristä on alikersantti Viik pikakiväärin ja Benjamin kanssa ja heistä edelleen kymmenisen metriä Ala-Valkama ja minä.

Kunnioitukseni Ala-Valkamaa kohtaan kasvaa koko ajan. Hän on kokenut ja taitava soturi. En usko hänen koskaan tekevän yhtään turhaa liikettä, mut-

ta ei myöskään jättävän mitään tarpeellista tekemättä.

Minkähänlainen hän mahtaisi olla oikein vihaisena...?

Hän on opettanut minulle jo muutamia asioita. Esimerkiksi tähyssä ei saa päätää väännellä penkan päällä, vaan on se laskettava alas suojaan ja vasta siellä käännettävä uuteen suuntaan. Liike paljastaa. Arvo todella tekee niin. Perusteellisen tarkasti hän tähyää maastonkohdan selväksi, laskee sitten päänsä vallin taakse ja ottaa uuden kohteen tähytykseen. Kivääri ei suotta makaa penkan päällä. Vasta tarvittaessa se otetaan esille ja eikä ase silloinkaan tee minkäänlaista vinkkeliiä penkan reunan yläpuolella. Isokokoisen nenäliinan hän tahrii lumen ja mullan sekoituksella aivan ympäristön väriseksi. Se

kiedotaan lakin ympärille ja nyt häntä ei vihollistähystäjä erota ojan reunan muhkuroista – ei millään! Minä koetan matkia opettajaani kaikessa.

Vähitellen päivä on alkanut valjeta maantien takana. Horizontti hehkuu siellä kaikissa tulipalon väreissä ja kylmän sininen taivaan laella levenee hetki hetkeltä. Aurinko pyyhkäisee häikäisevän kirkkaat pakkaspäivänsäteensä ylitsemme. Ja tuossa nokimaisemassakin voi siellä täällä nähdä lumikristallin kimmentystä.

ENSIMMÄINEN TAISTELU

Sitten maailma repeää.

Suojaudumme koloihimme – emmekä hetkeäkään liian aikaisin.

↑
Kokeneemmat neuvoivat uusille miehille lähitaistelun niksejä

Huumaava räjähdys lamauttaa täydennyssoiturin täydellisesti. Kyristyn kolooni niin pieneksi kuin ikinä voin, taidanpa sulkea silmänikin. Kranaattien osoite on nyt selvästi tämä valtaoja ja Hiekkakuopan tukikoh-
ta.

On vaikea kuvata päälle osuvan tykistökeskityksen aiheuttamaa lamauttavaa kauhua. Ei ole enää isänmaata eikä mitään suurta ja jaloa – on vain surkea kuoppa ja kuolemanpelko.

– Kyllä maar se teettelee hyökkäystä! karjuu Ala-Valkama, ilmeisesti valmentaa minua toimintaan.

Minusta ei vielä tässä vaiheessa olisi taistelijaksi – ei

Tähystäjä ei saa paljastaa itseään

Asemaan!

Tykistötuli iskee puolustusasemaan

Taipaleenjoelle

OLLI NIIRANEN II OSA

vaikka vanja hyppäisi suoraan niskaani.

– Nousehan ylös sinäkin!

Ala-Valkaman tokaisussa on jo terävyyttä.

Samassa pamahtaa hänen ki-väärinsä terävästi.

Taistelut alkanut.

Kranaattien ääni on muuttunut. Ne suhisevat nyt kummallisesti ja räjähtelevät jossakin kauempana suolla.

Ihmeekseni Arvo ampuu aivan eri suuntaan kuin mihin olimme asettuneet. Muutamia kymmeniä metrejä takanamme on jonkinmoinen linja- tai hakkuaukio, johon on nyt talsinut kymmenisen vihollista rauhallisesti tähystellen komentopaikan suuntaan. Yhdellä heistä on selässä merkillinen kiiltävä laite, joka auringonsäteissä kimaltelee.

Ilmeisesti venäläinen on miehittänyt koko metsän. Yrittävätkö ne sitä kautta hyökätä valtaojaan?

Ala-Valkaman ampuessa seisaaltaan käsivaralta hän on kuin vanhassa intiaanikirjassa oleva kuva suuresta metsästäjästä.

Ja hän onkin todella suuri metsästäjä! Nytkin kun minä makasin äimänä montussa, niin onpa hän pitänyt huolen tähystyksestä!

Minäkin siitä ponnahtan sitten seisaalleni ja yritän ampuu sekaan. Siinä se meni elämäni ensimmäinen kiväärinpaukku kohti elävää ihmistä!

Mutta sitten tapahtuu aselempi kumma tempu: se ei enää laukeakaan toista kertaa. Iskuri vain naksahuttaa tyhjää.

Viallinen patruunako?

Teen latausliikkeen. Uusi luo-

ti ei kuitenkaan mahdu piippuun, sillä se on ennestään täysi. Luoti on juuttunut patruunapesään.

Rasvainen ja likainen aseeni teki pakkasessa tepposet. Luoti irtosi patruunasta, jäi piippuun ja vain hylsy lensi ulos tehdessäni latausliikkeen.

Hätäannyn hetkeksi. Sitten ymmärrän irrottaa puhdistuspaukon ja yrittää sen avulla saada luoti piipusta.

Se ei ylety luotiin asti! Saan oivalluksen: otan taskustani kynän ja asetan sen puhdistuspaukon jatkeeksi. Luoti irtoaa.

Lopulta olen minäkin tunari valmis taisteluun. Yhtään vihollista ei kuitenkaan ole enää näkyvissä – he ovat vetäytyneet syvemmälle metsään. Pian kuulemme komentopaikan suunnalta kiivasta käsiaseiden räis-

kettä.

Pääseekö vihollinen siellä valtaojaan...? Silloin olisimme saarroksissa...

TODELLINEN MANNERHEIM-LINJA

Mahtava lentokoneiden jylinä täyttää nyt Terenttilän. Kolme yhdeksän koneen parvea lähestyy Vilakkalasta päin. Niiden hopeiset rungot välkkyvät, siivet loistavat ja suunta on aivan meitä kohti. Täysinäisin sydämin, Kirvesmäen pommitusta muistaen, makaan selälläni. Arvon kanssa tähystämme niitä. Mutta vasta kohdallamme aukeavatkin luukut ja mustia pieniä täpliä lähtee syöksymään maata kohti.

Ohi menevät, ohi menevät!

...täydennysmiehenä

takovat sydämemme riemuksaan.

Omiaan ne nyt pommittavat! Niin tekee toinen parvi ja kolmaskin. Hirnuinen jyske käy vihollisen juuri miehittämässä metsässä. Sieltä ammutaan jos vaikka minkäväristä valoamusta, mutta liian myöhään. Ja sinne häipyvät puiden latvain taakse puna-armeijan lentovoimat meidän sängen kiitollisten ajatustemme saattamina.

Konekivääriasemassa lumivallin päällä käydään kauhistuttavaa taistelua. Paikaltani näen jo kolmen ampujan kaatuneen. He makaavat lumivallin juurella ojahaudassa – lie siellä vielä toisiakin tuon ruskean lumibunkkerin takana...

Ala-Valkama, joka on näistä asioista perillä, kertoo venäläisellä olevan myös konekiväärin tuolla ojan päässä omalla puolellaan.

Näen konekiväärimiestemme kireät ilmeet. He eivät kiinnitä meihin muihin eikä ympäristöönkään mitään huomiota, heidän koko tarkkaavaisuutensa on kohdistunut vihollisen konekivääriin ja metsään, joka on täynnä hyökkäviä vainolaisia.

Taas vedetään uusi vainaja alas tuolta turman vallilta. Konekiväärin kahvoihin hyppää salamana uusi mies.

Näkymä on unohtumaton. Sen suurempaa urhoollisuutta ja päättäväisyyttä ei ole olemassa. Koskaan elämässäni en tule unohtamaan noiden suuren likaista lumipenkkää puolustavien väsyneiden miesten taistelua. Siinä se on todellinen Mannerheim-linja – suomalaisten miesten päättäväisyys ja taito puolustaa isänmaataan katalaa hyökkääjää vastaan!

TAIPALEEN KOHTALO ON VAAKALAUDALLA

Idän puolella, maantien suunnalla suuntautuu vihollisen vilkas liikenne Hiekkakuopan tukikohtaan. Seuraamme tapah-tumia ja meitä ihmetyttää vihollisten paljous.

Toisinaan pöllähtää vihollisen seassa savuhattaroita. Se on tykistöemme harvaa ja säästävää torjuntatulta, joka ei kuitenkaan näytä katkaisevan vihollisen etenemistä.

– Meidänkin on ruvettava ampumaan täältä sivulta! sanoo ryhmänjohtajamme Kalle Viik. – Pitää auttaa kavereita.

– Matka on vielä liian pitkä, epäilee Kurko.

– Sivustatuli on aina tehokasta, vaikkapa sitten kauempakin ammuttuna, väittää Viik. – Muistattekos silloinkin kerran vastaiskussa...

Hän ei lopeta lausettaan, vaan ampuu vihaisesti lippaan pikakiväärillään – toisen – ja kolmannen, lippaan toisensa perästä. Kivilahti, Ala-Valkama, Benjamin ja minä yhdymme myös kivääreillämme auttamaan Hiekkakuopan puolustajia. Ammumme kiivaasti aina kun jotakin näkyy.

Suomalaiset hyökkäävät!

Haavoittunut on saatava suojaan

SA-kuva

Kuinka paljon siellä oikein on vihollista? Pääsevätkö ne koko ajan eteenpäin, kun yksikään ei näytä palaavan?

Hämmentävät ajatukset pyörivät päässä.

Iltapäivällä saa vihollisen tarkka-ampuja alikersantti Viikin kiikaritähkäimen silmään ja luoti lävistää urhean vähäpuheisen alikersantin päähän. Hän oli liian kauan asemaa vaihtamatta tulittanut samasta paikasta.

Benjamin ei yksin pysty saamaan paksusti vaatettua ryhmänjohtajaamme pois ahtaasta kolosta. Konttaan paikalle ja vedämme yhdessä. Lämmintä verta hulahtaa kovaksi poljetulle tantereelle kuin teuraseläimestä.

– Juuri äsken se tuossa jutte li . . . , sanoo Benjamin.

Itse ajattelin juuri samaa.

Näkymä ei voi olla jättämättä jälkeä täydennysoturin sie-lunelämään.

Alokkaan tajullanikin ymmärrän, että tuolla Hiekkakuopalla ratkaistaan nyt Taipaleen kohtaloa. Siellä taistelee Soinin komppania, jota johtaa runoilijaluutnantti *Yrjö Jylhä*. Tämä

Mustaojan suunta liittyy samaan ratkaisuun.

Komentopaikalla tapellaan käsikranaatein. Kaikkialla lisääntyy kaatuneiden määrä. Osa asemista on vihollisen hallussa.

TORJUNTAVOITTO

Päivä on jo painunut illaksi, mutta katkera taistelu jatkuu kaikkialla. Suomalaisen konekiväärin tiheä nakutus kuuluu jatkuvasti jostakin komentopaikan suunnalta. Käsikranaatit räjähtelevät, huudetaan komentoja.

Äkkiä kuuluu yli muun metelin voimakas karjunta. Siihen liittyy monien konepistoolien kiivas ja tiheä tuli.

Suomalaiset hyökkäävät pi-meän turvin!

Mahtava tunne täyttää mielen: ei ole annettu periksi!

Ryhdyimme parantamaan tykistötulen ruhjomia asemiamme. Tämä on Taipaleen yöelämää – parannella asemia tai tehdä vastaiskua.

Mieltämme askarruttaa oikea sivusta, jonne vihollinen on pesiytynyt. Vallaksen pataljoonan Laurilan eteläpohjalaisesta rykmentistä, JR 23:sta, pitäisi kuulemma puhdistaa vaarallinen kulmaus. Keskiyöllä kuulemekin alueelta jotain meteliä, mutta sitten äänet häipyvät.

Pari Isonkyrön miestä on taistelun aikana sekaantunut porukkaamme. He kertovat johtajansa kaatuneen, mutta vastaiskun kuitenkin onnistuneen.

Pian tunkee vihollinen kuitenkin uudestaan metsikköön.

Aivan selvästi kuulemme venäjänkielistä puhetta. Kurko asettaakin sinne päin kuulovartion.

Nyt soivat Kainsainvälisen innoittavat sävelet yli taistelukentän!

– Se alkaa taas tivoli, toteaa Ala-Valkama.

Soiton jälkeen seuraa puhe, jonka tökeryydestä ei meidän mielestämme voi olla toista mieltä. Se on maanittelua ja uhkauksia kuten ainakin pahankurisille lapsille tarkoitettujen ojen-nuspuheet.

VAIKEA VARTIOVUORO

Aamuyöstä Kurko vie minut kuulovartioon. Makaan hievah-tamatta nihkeän jäisellä kum-mulla ja palelen.

Pelkään hirveästi.

Perusteellisesti väsyneestä täydennysoturista ei ole ollut paljon mihinkään tuoreempaan-kaan saati nyt kaksi yötä kokoa-naan valvoneena. Päivät ja yöt ovat yleensäkin puuroutuneet yhdeksi sotukuksi. Mahdoton olisi eritellä jotain erityistä päivää siitä kaaoksesta.

Minä en nuku vartiopaikalla-ni, vaikka väsyttää mahdotto-masti. Värähtämättömin silmin tirkistän öisen salaperäisen met-sän sisään. Vihollissoturit kes-kustelelevat jossakin ihan lähellä ja useasta suunnasta kuulen myös askeleita. Kiväärin lataus-liikkeet ääntyvät melkein lähimmän puun takaa, niin mi-nusta tuntuu. Se on pelottavaa salaperäisyyttä. Vaikka etusor-mi on päivällisen kiivaan pak-kasessa ampumisen takia aivan hellä ja arka, vahtaan kuitenkin sormi liipasimella – herkeämät-tä.

Kuinka turvatonta onkaan il-man kaveria! Ei sodassa oikeas-taan voi olla missään yksin tur-vallisin tuntein. Kaksistaan täs-säkin olisi aivan toista olla . . .

Kärtin Benjaminia kaveriksi, mutta Kurko ei voinut suostua siihen.

Tuhat kertaa olen sopottanut itselleni, ettei elämäni ole niin tärkeä ettenkö voisi kuollakin. Kymmentuhatta kertaa huomaan kuitenkin pitäväni elämäni kaikkea muuta tärkeämpänä.

Pelkään – pelkään henkeni puolesta.

Täällä jäälijanteella tuntuu aivan unenomaisen ihanalta semmoinenkin kuin se Suomen-joen koulutuskeskus, missä kak-sisataa nuorta miestä käy omaa leppoosaa sotaansa viidellä ki-väärillä.

TAPAN ENSIMMÄISEN KERRAN

Mutta yön jännitys kokee vielä huippunsa.

Metsässä, juuri hakkuuau-kion kohdalla, konttaa lumipu-kuinen mies – vihollinen.

Suoraan minua kohti.

Sen jalat liikkuvat, sen selkä kohoilee. Ase osoittaa koko ajan minua kohti.

Tuen kiväärini lumipenkkään ja tähtään niin tarkasti kuin ikinä osaan. Käteni vapisevat hirvittävästi, mutta aivan lähellä oleva valkea möykky pysyy tähtäimissä. Uskon varmasti osuva-ni siihen tältä matkalta.

Laukaisen. En ehdi tähystä-mään seurauksia, vaan lauon silmittömän nopeasti kiväärini tyhjäksi, kaikki viisi patruunaa.

Kurko syöksyy vierelleni:

– Mikäs on?

– Tuossa se on, sanon vapise-valla äänellä.

Ja siinä se tosiaan on, liikku-maton, hengetön möykky – vi-hollinen. Asia on ihmeellinen – en osaa uskoa sitä todeksi. Olen aivan hervoton ja jotenkin sekai-sin.

Kurko vaihtaa minut pois vartiopaikalta. Kaverin läheis-syy saa minut lopulta rauhoit-tumaan.

Taipaleenjoelle on tuotu uu-sia joukkoja, joita heidän varus-teittensa viimeistellyn naa-mioidnin vuoksi on ruvettu kut-sumaan posliinipojiksi. Täm-möinen komppania tulee otta-maan puolustuksen huostaansa tänä aamuyönä. Osa meidänkin joukkueestamme on jo päässyt lähtemään, mutta kahden pe-riimmäisen ryhmän vaihto vii-västyy. Siinä on sotkua ja se-kaannusta. Se johtuu tietysti vi-hollisesta, joka on taas päivän valjettua ruvennut rynnimään. Vimmattua taistelua käydäänkin paluutiellämme Valtaojassa komentopaikan kahtapuolta.

Aamu on jo pitkälle kulunut, kun uudet miehet ryömivät meitä vaihtamaan. Ala-Valka-man ja minun kohdalle sattuvat miehet ovat Sippolan ja Mylly-kosken pitäjistä. Myllykosken mies on isokokoinen ja tumma, kun taas Sippolan mies on pie-nempi ja hieman kalju.

OPETAN VUOROSTANI POSLIINOIKIA

Näytän Sippolan miehelle kaik-kea tähdellistä. Osoitan maan-tien suunnalla juoksevia vihollis-ia ja valistan, miten tarpeellista on ampua täältä sivustasta. Ei myöskään hakkausaukion vaa-→

...Taipaleenjoelle

rallisuus toisella puolella jää mainitsematta. Havainnollisesti opetan, miten saa tässä pakkasessa veren kiertämään, vaikka ei voikaan hyppiä: on asetettava selälleen ja jaloilla työntäen ponnisteltava syvennyksen seinämiä vasten. Opetan tietysti myös Ala-Valkaman suojautumistavat erityisesti tähdentäen kaikkea varovaisuutta. Loppuhiipennukseksi rohkaisen tätä kovin nöyrää ja opetukselle altista oppilasta muutamilla lauseilla.

Koko ajan hän uskoo olevansa paremmankin tekijän neuvomana! Ja mistäs hän tietäisiikään? Olenhan varmasti tarpeeksi likainen näyttääkseni jo vaikka kuinka sotaiselta.

Maantien suunnalla parveilevia vihollisia ei Sippolan mies tahdo aluksi uskoa venäläisiksi.

– Miten ne noin rauhallisesti marssivat...? hän ihmettelee.

Mikäs on marssiessa, kun vastaan tulee vain joku harva kranaatti. Ei silloin kannata syöksyillä alokasajan malliin.

Lähdemme taaksepäin valtaojaa myöten.

Tie on poikki!

Valtaojassa käy kiivas lähi-taistelu.

Vihollinen on päässyt kiinni

ojan reunaan ja on juuri ryntäämäisillään sisään. Ojan puolustajat, uudet ja vanhat sekaisin, ampuvat ja heittävät käsikranaatteja vimmaisella kiireellä. Käsikranaatti mätkähtää taakseeni heittäen päälleni multaa ja jäänkappaleita.

Rumannäköinen tylppäkuonoinen lentokone koukkaa tavattomalla metelillä melkein kyntäen ojan pohjaa. Se ampuu, vaikka voisi yhtä hyvin osua omiinsa.

Tahdottomana pyöriskelen toisten seassa taaksepäin ojan puolustajien sivuitse. Uskon jokaisen hetken olevan viimeisen. Monta puhtoista posliinipoikaa-kin makaa jo ojan pohjalla vanhojen taistelijoitten seassa.

ENSIMMÄINEN HYÖKKÄYS

Komentopaikan luona meidät pysäytetään. Päällikkö Toivonen käännättää kaikki takaisin. Komppanian pääosa on jo ohittanut paikan, Ala-Valkamakin muiden mukana.

– Puhdistamme etumaaston vastaiskulla, sanoo Toivonen.

Muuan tuntematon kapteeni rähjää ja huutaa – luulee meitä edestä tulevia karkulaisiksi.

– Pidähän suusi kiinni ja am-

mu vihollista! murahtaa muuan edestä vaihdettu vanhempi mies.

Meidän päällikkömme ei rähjää. Hän on siepannut jostakin kiväärin ja laskettelee sillä metsään niin nopeasti kuin ase ikinä sallii. Asetun hänen viereensä metrin tai parin päähän. Siinä tuntuu turvalliselta.

Yhdyn parhaani mukaan tuleen, vaikka en kykenekään ampumaan yhtä nopeasti kuin luutnantti, jonka toisella puolella on Kurko konepistooleineen.

Luutnanttimme johtaa improvisoitua iskua. Hän vilkaisee minuun. Hänen partaisesta naamastaan olen lukevinani pienen tunnustuksen kipinän – ”katso-pa alokasta” tai jotakin siihen malliin.

Kaikki kieppuu villinä silmissäni. Vihollinen vilahtelee kuulemma edessä puiden välissä, mutta yhtään ei satu silmiini. Ammun kuitenkin silmittömästi.

Edestä vedetään ahkiota.

Vilkaisen siihen.

Sippolan mies! Pään omituisesti keikkumisesta olen havaitsevinani, ettei äskeinen oppilaini eläisi kauan.

Sitten lähdemme hyökkäykseen.

Mahdottomasti karjuen ja hillittömästi ampuen kipuamme ylös ojasta ja syöksymme metsää kohti. Halkopinon takaa ponnahtaa ylös vihollinen, joka saman tien tuuskahtaa hankeen. Hän oli ainoa venäläinen, jonka ehdin näkemään.

Kurkon konepistooli laulaa pitkiä sarjoja, suuliekki lepattaa. Ihmettelen päällikkömme ketteryyttä hänen vetäessään porukkaa eteenpäin.

Pistelemme peräkkäin. Luodit paukahtelevat kaikkialla ympärillä – edessä, takana, sivuilla, ylhäällä puissa. Oksia putoaa hangelle.

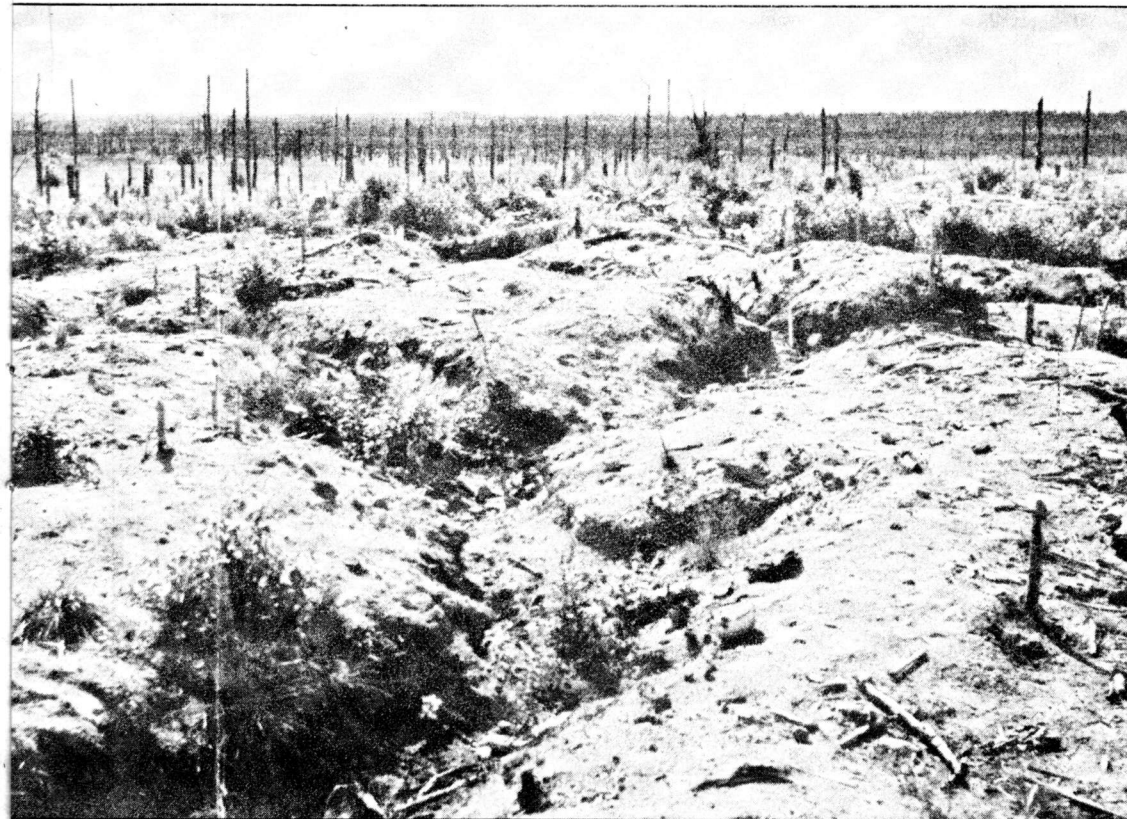
Metsä on täynnä vihollisen tossupolkuja. Valojuovia viuhahtelee ilkeästi. Äkkiä pelkään luodin iskevän vatsaani ja yritän kyyristyä. Kierrän päällikön perässä matalassa metsässä olevan ison kiven.

PÄÄLLIKÖ ON POIS PELISTÄ

Äkkiä kuulen, kuinka luoti osuu Toivoseen ilkeästi läjähtäen. Hän lysähtää polvilleen.

Käännyn auttamaan.

Luoti on läpäissyt rintakehän. Päälystakki värjäytyy punaiseksi sekä rinnan että selän puolelta.

↑ Terenttilän maastoa 1942

↘ Konepistooli laulaa pitkiä sarjoja

Alikersantti *Ahonen* Laukaasta kiihuhtaa tukemaan päällikköä. Minä lähdän hakemaan ahkiota.

Löydän ahkion ojasta. Se on täynnä patruunoita, jotka kiepautan ojaan. Alan kiskoa ahkiota metsään. Se töyssii kumasti ja tarttuu tavan takaa puihin.

Polulla on poikittain kaatunut vihollinen, joka tukkii tien. Kankean hänet sivuun käyttäen kivääriäni kankena. Silmiini jää kuva punaisista kauluslaatoista.

Yhdessä Ahosen kanssa ve-

dämme päällikköä taaksepäin. Tykistökeskitys on pahimmillaan – ajoittain kuljemme ryöpyjen välissä kuin kunniakujassa.

Ja kirottu lentokonekin koukkii tietysti taas!

Etulinjan taistelun pauhu alkaa kuulua takaa.

Luutnantti on tajuissaan, mutta ei jaksa tarkkailla ympäristöään. Haavansa vuoksi hän ei voi kunnolla asettua makuulle. Ahosen on tuettava häntä ahkiossa ja minä yritän vetää. Ahkio töyssii ilkeästi kranaatti-

kuopissa, mutta luutnantti ei valita.

Virstakivellä luovutamme päällikön lääkintämiehille. Minä saan käskyn palata muun komppanian yhteyteen Keskitysleiriin.

Polun varrella seisoo kolme tykistöupseeria tähyillen Terenttilän taivaalle, missä kirkkaassa auringonpaisteessa kiertele vihollisen hidas tulenjohtokone. Edestä kuuluu jatkuvasti helvetillinen meteli.

Upseerit vilkaisevat minuun hyväntahtoisesti, kun tossuissani verisenä ja perin pohjin väsyneenä hiippailen taaksepäin.

– Mustaojalla tehtiin vastaisku ja ajettiin ryssä helvettiin!

En malta pitää suutani kiinni – jotenkin oli pakko kertoa tuo asia.

Upserit hymyilevät ilahtuneina.

TILINPÄÄTÖS

Korsussa on mieli matalalla. Aamulla palanneiden *Suonimen*, *Kivilahden*, Ala-Valkaman ja Benjamin lisäksi palasin vain minä ja kaksi muuta.

Lähtiesämme eteen meitä oli yhdeksäntoista. Palanneita oli vain seitsemän.

Alikersantti Kurkoa odottelimme kauan. Hän ei palannut. Näin hänet viimeksi sen kiven luona, jota kiertäessämme luutnantti haavoittui. Kurko läksi kiertämään kiveä toiselta puolelta ja irvisti nauran minulle lähtiessään eteenpäin.

Muona-annokset ovat nyt moninkertaiset. Voimurikkakin on isompi kuin nyrkki ja sokeria on kasakaupalla. Jäätäneessä tonkassa on riisipuuroa, jonka seassa on läskinpalasia ja makkarankappaleita.

Aina niin tärkeä ruoka tuntuu nyt yhdentekevältä. Piinallisen tunnelman vallitessa odottelimme linjasta tulevia kavereita. Kukaan ei yritäkään vääntää vitsiä.

Ketään ei tule.

Illan suussa tulee paikalle lähetti ja huutaa jälleen jo tullessaan:

– Heti Virstakivelle!

Hiekkakuopalla ja Mustaojalla on vihollinen asemissa.

Valmistaudutaan vastahyökkäykseen. □

”Tuossa se on – kaatunut vihollinen”

"Taistellen puolesta maas

Viipurin suojeluskunta pojat Summassa ja Suomenlahdella

Summan murtumisen jälkeen sekä taisteltaessa väliasemassa tilanne oli äärimmäisen sekava.

Viipurilaispojat heitettiin avuksi sinne missä hätä oli suurin.

Kouluttamattomat nuorukaiset sekaantuivat usein aivan vieraisiin joukkoihin, mutta eivät koskaan väistäneet velvollisuuttaan. Mukana olleet muistelevat.

Saadaan sukset

puolesta heimosikin..."

EINO POHJAMO II osa

SUOJELUSKUNTA- POIKA MUISTELEE

Erkki Ylä-Outinen kertoo kokemuksistaan näin:

Säkkijärven suojeluskunnan poikaosaston 17-ikäinen lähetti-poika joutui kesken opintojensa YH:n alkaessa jakamaan palvelusmääräyksiä reserviläisille. Suojeluskunnan mukana nuorukainen joutui sitten Vilajoelle vartiointiin ja meren jäädyttyä partiointiin lähisaaristoon.

Summan aikoihin pakattiin Säkkijärvenkin nuoret johtajansa vänrikki *Tillin* mukana kuljetusautoihin, jotka kiidättivät joukon Viipuriin, jossa jaettiin yhtä ja toista kenttävarustusta. Jälleen hopusti autoon ja matka jatkui umpipimeän kaupungin läpi itään.

Summan takamailla kosketti ankara sota nuorukaisjoukkoa kranaatti-iskun muodossa. Kukin etsi suojaa mistä tapasi. Ylä-

Outinen oli sotkeutunut sukset jalassa ison männyn latvuksiin pää alas päin, kun luuli sukeltavansa kiven koloon. Kokoontumishuudon kuultuaan mies ei päässytkään vapaaksi suojaan – piti huutaa apua. Sitten tulikin hoppu pimeässä ja umpiuntemattomassa maastossa hiihtää edellä menneet kiinni.

Harhaan hiihdon jälkeen löysivät *Tillin* miehet vihdoin heille tarkoitetut poterot. Erkki muistaa, että linjan edessä oli 5-rivinen piikkilankaeste ja kivet tankkiesteenä. Muista asemista ei voinut puhua, tankintorjuntakuoppia oli sentään tienvieruksilla. Käsky kävi, että kukin kavautuu lumeen. Lapiota ei ollut. Käsien piti lumina ampu-potero kovertaa, ellei jotain lapiota korvaavaa ääreltä tavannut.

Tämä kaikki tapahtui aamuneljän tienoilla. Pakkanen puri 28 asteen voimalla, kerrottiin.

Olavi Lahti -nimisen kaverin kanssa kertoja joutui liikennöidyn tien vieruksille. Paikalle saapui muutamia likaisia van-

hempia sotilaita polttopulloja ja koivuhalkoja käsissään. Huomatessaan asemissa olevat äsken tulleiksi vanhat sotilaat kehottivat poikia siirtymään läheisiin tankintorjuntakuoppiin, jos panssareita kohdalle sattuu.

– Ne kestävät vaikka tankin ajaa yli.

Havaittuaan poikien pelon vanhat selittivät:

– Kyllä se siitä lähtee, vaikei ikää näytää kovin paljoa olevankaan.

Lähti hän se. Aluksi pojat hiihtelivät esteiden etumaastosa varmistushiihtoa.

Päivännäön koitettua saapuivat viholliset. Ilman lumipukua nämä olivat helposti havaittavissa puhdasta lumipintaa vasten. Kivääreilä oli töitä – minkä vain ennätti ampu!

Siihen jalkamiesten hyökkäys suli. Myöhemmin ajeli paikalle kolme tankkia. Pauke oli mah-tava, kun nämä ampuivat kivi-estettä säpäleiksi. Aikanaan ura aukeni ja kaksi tankkia ajeli piikkilankaesteelle. Toinen paineli langan vinkuen kohti Ylä-

Outista tovereineen. Pojat hypäsivät kiireesti torjuntakuoppaan ja samassa pyyhkäisi ensimmäinen panssari yli. Jäähileet ja lumi tippuivat poikien niskaan. Pitkälle ei tankki päässyt, kun se näytti palavan ilmiliiekinä.

Pelostaan huolimatta pojat kohottautuivat katsomaan ympärilleen. Toinen tankki purki vihaansa esteellä ampumalla. Pian sekin ajoi palavan perään ja roihu näytti tarttuneen senkin kylkiin. Ennen tuhoutumistaan olivat tankista havainneet suomalaisten sukset ja murskasivat ne yli ajaen. Yksi panssari mies tuhotusta vaunusta näytti pelastuneen pohjaluukun kautta ja pääsi pakenemaan. Ohimennessään mies ennätti ampu suomalaista luutnanttia rintaan.

Kolmas tankki ei enää tullut tarjolle, vaan päästeli estelinjalta kohti suomalaisia kaikilla aseillaan. 17-vuotiaat tunsivat kuopassaan itsensä varsin heikoiksi.

Vihdoin ruvettiin nuoria vapauttamaan linjasta. Poikaraasut olivat niin nälän ja kylmän

Etulinjan vartiossa

uuvuttamia, etteivät tahtoneet toisiaan tuntea. Kaiken lisäksi Ylä-Outinen eksyi tovereistaan ja kuuli kaatuneiden kokoamispaikassa oman joukkonsa lähteneen Viipuriin.

Sinne mies lähti jalan. Matkalla sotapoliisit tiukkaivat tunnussanaa, mitä nuorukainen ei ollut kuullutkaan, mutta vastasi:

– Olen suomalainen, älä hermostu.

Sotapoliisit eivät hermostuneet, vaan ohjasivat yksinäisen kulkijan erääseen rakennukseen, jossa nälkäinen sai hernekeittoa. Autokyytikin järjestyi Viipuriin ja edelleen Säkkijärvelle, missä vänrikki Tilli oli iloinen kadonneiden yksitellen saapuessa, sillä eksyneitä oli useampiakin. Paleltuneita jalkoja ja käsiä leikeltiin sairaalassa ainakin viideltä: kaksi *Lavosta*, *Sorsa*, *Tielinen* ja *Toivari*.

TIMOSEN JOUKKO ON LUJILLA

Mutta sota jatkui Lähteen tien kalteilla. Seuraavana päivänä 15.2. aamukolmelta vedettiin

JR 14:n III Pataljoona linjasta. Tilalle tulivat Timosen Sk-miehet konekivääreineen ja rykmentin II Pataljoonan läsnäolleet osat.

Päivän valjettua tulivat viholliset useiden panssareiden tukena. Sitä ennen oli useita pommikoneita kylvänyt pommejaan tienristille ja selustaan Lähteen tien suunnassa. Matalalla lentävät hävittäjät suolsivat armotta kuulaa sinne missä arvelivatkaan suomalaisia olevan.

Kun puolustaja pysytteli sitkeästi paikoillaan vastaiskujaakin tehden kävivät panssarit vyörymään linjan suunnassa, molemmilta sivuilta aloittaen. Vaunut murskasivat alleen kaiken kohdalleen sattuvan. Momen puolustajan, Timosen miehenkin kohtalo täyttyi rautatelan alla. Tosin viisitoista vauvuakin tässä Lähteen lohkon viimeisessä koetuksessa tapasi loppunsa, osin tykistön ja pst-tykkien kranaateista, osin miinoista, polttopulloista ja kasapanoksista.

Pst-tykit ampuivat viimeiseen kranaattiin. Kevennein kuormin ne lähtivät päiväkahden-kol-

men välillä irtaantumaan asemista.

Pian tämän jälkeen rykmentin komentaja antoi vetäytymisluvan.

Varsinaisen Summan Lähteen lohkon viimeiset puolustajat jättivät näin lopullisesti Lähteen veriset maastot.

Huokealla ei hyökkääjäkään päässyt. Heikäläistenkin verellä ja tuhoutuneella sotakalustolla oli tie Viipuriin raivattava.

Tähän päättyvät myös viipurilaisten Sk-poikien ja Osasto Timosen taistelutoimet Summan Lähteellä.

Joukon pääosa palasi ilmeisesti Viipuriin. Osa pojista näyttää kuitenkin liittyneen JR 14:n yksiköihin, koska Kannaksen Sotilaspiiri – entinen Viipurin Suojeluskuntapiiri – tiedusteli vänrikki *Vilho Tervasmäeltä* toukokuun 30. päivänä 1940 Osasto Timosen miesten kohtaloita, joista piiri ei ollut saanut tietoja.

TERVASMÄKI MUISTAA

Vaikeasta haavoittumisestaan sodan loppuvaiheessa kotonaan

Metsämaalla toipumassa ollut Vilho Tervasmäki kertoo 3.6.40 päivätyssä vastauksessaan tiedusteluun: ”Kun vastaiskujen teko Summaan oli lopetettu, jääkärimajuri Lahja Oksasen komentama II/JR 14 asettui puolustukseen Kämärän asemalta Summaan johtavan tien varrelle suunnilleen Leipäsuon asemalle johtavan tienhaaran kohdalle. Ko. tienhaarasta lie-nee ollut matkaa sekä Summan kylään että Kämärän asemalle n. 5 km. Pataljoonamme saapessa 15.2.1940 aamulla n. klo 4 mainittuun paikkaan, oli se komppania Timosen miehittä-
mä. Komppania oli res.vänr. (t.korn.) *Suonion* ilmoituksen mukaan tullut paikalle suoraan Viipurista pari tuntia ennen meitä. Komppania Timosen asemat olivat Kämärän aseman-Summan tien itäpuolella ulottuen tiestä n. puolen kilo-

Vastahyökkäys etenee tykistötulessa

Suurvalta hyökkää panssarivaunujen tuella

SA-kuva

metrin päähän. Komppania Timonen sai tällöin vahvistukseen muutamia pataljoonamme konekivääreitä. Vänrikki *Heikki Kuutti* -vainajan 6./JR 14, johon itse kuuluin, sijoitettiin Timosen komppaniasta seuraavaksi vasemmalle eli itään päin.

Kun vihollisen hyökkäys alkoi heti päivän valjettua ja painostus oli huomattava komppaniamme lohkokalla, en voinut erikoisemmin seurata komppania Timosta taistelussa. Vihollisen päästyä samana päivänä noin klo 15 läpi komppania Kuutista muutamia kilometrejä itään olevalla Perojoen suunnalla II/14 ja sille alistettu komppania Timonen saivat käskyn saarrostusuhan ja runsaiden tappioiden vuoksi vetäytyä asemistaan n. 2 km Kämärälle päin olevan piikkilankaesteen taakse. Siellä oli järjestyttävä uudelleen puolustukseen. Kuulemani mukaan res. luutn. Timonen ei tällöin enää ollut komppanian mukana, vaan komppania oli omien tai pataljoonan konekiväärikomppanian joukkueen johtajien komennossa. Iltahämärissä 15.2.

saapui evl. B.O. Iksen komentaman JR 62:n yksi pataljoona II/JR 14:n puolustuslohkolle ja otti rintamavastuun. II/JR 14 ja komppania Timonen marssivat Kämärän aseman ja Kämärän kylän väliseen maastoon, jossa olivat resevissä 16.12. iltaan asti. Täällä komppania Timosesta muodostettiin kaksi joukkuetta, joiden johtajiksi tulivat res. vänrikit Suonio ja *Masalin*. Joukkueet määrättiin pataljoonan konekiväärikomppanian päällikön res. luutn. *Paul Jalon* komentoon.

Jääkärimajuri Lahja Oksasen komentama II/JR 14 ja siihen liitetyt kaksi komppania Timosen joukkuetta marssivat 16.2. illalla Säiniölle. Säiniöllä majoituttiin siten, että 6./JR 14, jonka vs. päällikkönä allekirjoittanut oli vänrikki Kuutin kaatumisen jälkeen, ja komppania Timosen kaksi joukkuetta asuivat samassa talossa. Seuraavan päivän iltapäivällä komppania Timosen kaksi joukkuetta liitettiin 6./JR 14:n kolmanneksi ja neljänneksi joukkueeksi. Liitos jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi, sillä

jo 18./19.2. yöllä komppania Timosen joukkueet kuljetettiin linja-autoilla Viipuriin ja hajotettiin täydennykseksi eri joukko-osastoihin.

Komppania Timosen tappioista Lähteen tiehaarassa 15.2. en voi sanoa mitään varmaa, sillä tappioluettelot laadittiin res. luutn. Jalon alaisena Kämärän alueella jo 16.2. Komppaniasta lienee 15.2. kaatunut ja haavoittunut runsaasti parikymmentä miestä, koska sen alkuperäiset kolme joukkuetta supistui kahdeksi täysvahvuiseksi joukkueeksi."

Saattaa olla, että syynä tiedusteluun oli Viipurin Vartiopataljoonan 1.4.40 Viipurin Suojeluskuntapiirille lähettämä, K. Reposen allekirjoittama ja vänrikki *Pentti Lyytisen* varmentama kirjelmä, jossa mainitaan muun muassa näin:

"--- Kun VVP:sta alettiin lähettää miehiä rintamalle joutuivat eräät nuoret suojeluskuntalaisetkin mukaan, koska koulutuksen saaneista oli ankarapuute. Niinpä lähti 15.2.40 "pataljoona Niemeläisen" mu-

kana kk-osasto, johtajanaan res. luutn. *Vohlonen*, ja kuuluivat siihen mm. Viipurin sk:laiset *Otto Heikki Hirvonen*, *Juntunen*, *Oksa*, *Kostiainen*, *Halme* sekä *Sonni*. KK:t alistettiin taisteluiden ajaksi jv-komppanioille ja 16.-17.2.40 Lähteen lohkokalla ps-vaunujen ankarassa painostuksessa joutuivat komppaniat hajalle ja vetäytyminen alkoi. Res. luutn. *Vohlonen* sai etsiskelyä kokoon osan miehistä, kuitenkin löytämättä sanottuja sk:laisia. Saatuaan käytettäväkseen auton kierteli res. luutn. *Vohlonen* lähimpinä päivinä koko sanotun lohkon lähiympäristöineen etsiskellen VVP:n miehiä ja sai tällöin mm. seuraavia tietoja: sanottuja sk:laisia oli jonkun ajan johtanut joku kornetti *Salokangas*, viimeksi oli sk-laisia johtanut joku tuntematon, VVP:aan kuulumaton kersantti Säiniöllä *Mikkolanmäellä* vieden todennäköisesti miehet uudelleen taisteluun. (Tiedon antoi Er. kev.os 2: n esikuntaväpeli *Tiitola*.)

Sanotuista miehistä ei VVP ole tehnyt katoamisilmoitusta,

eikä VVP:ssa ole heistä enempää henkilötietojakaan eikä skortteja, koska miehet olivat VVP:aan komennettuja.”

Kirjelmän viittaus ”patl. Niemeläiseen” lienee virheellinen, sillä asiakirjat tuntevat kahdeksan kk:n osaston Os. Timosen yhteydessä ja Reponen itse mainitsee kirjassaan kk-puolijoukkueesta, mikä oli alistettu hänen komppanialleen ainakin Viipurista lähdön hetkellä.

VÄLIASEMASSA

Irtautuminen Suokannan lohkolta muodostui paikoin lähes kaaosmaiseksi yhteyksien puutteen vuoksi. Vihollisen panssarit olivat päässeet läpi Kultakummun linjalla ja ajelivat jo Kämärän aseman maastossa. Osa puolustajia riistäytyi asemista vaunujen uhatessa.

Suokannan Lukon komppanille saatiin vetäytymiskäske vain lähetin viemänä. Komppanian päällikön haavoituttua vain tunteja ennen johti toimia vänrikki *Pentti Jäntti*.

Korsut tuikattiin tuleen. Paikalle jouduttiin jättämään osa ammustarvikkeista, yksi pikakivääri ja konepistooli. Myös suuri osa miesten varusteista jäi tulen saaliiksi. Paikalle jäivät myös viime minuuttien haavoituneet *Aaro Vilenius* ja vetäytymiskäsken tuonut *Oiva Lainio*.

”Se (irtaantumiskäske) tuli viime hetkellä, sillä vihollinen oli sivulta tunkeutunut jo asemiemme sisään. Tuo urhea taistelulähetti sai antaa oman elämänsä siitä, että oli tuonut tuon määräyksen, jota ilman koko Lukon miehistö olisi joutunut varman tuhon omaksi.”, näin on kirjoittanut *Kaarlo Erho* teoksessaan *Summa sotamiehen silmin*. Sinne olisi ilmeisesti jäänyt Reponen komppanian tynkäkin.

Edellispäiväkin oli kulunut Suokannassa yhtenä helvettinä. Edeltävänä yönäkään ei torjuntataistelu ollut hellittänyt. Saman paineen jatkuessa pääsi vi-

Koivistolta johti tie kuvan yläosassa näkyviin Koivusaareen ja Tiurinsaareen

hollinen murtautumaan keskittukohtaan Kissan Lukon vasemmalla puolella.

Lukon päällikkö käski Reponen I Joukkueen vastaiskuun. Sydäntalven pimeydessä huusi joukkueen johtaja miehilleen:

– Pataljoona Kiviranta rynnäkköön, mars, mars!

Kaksitoista suomalaista kävi siinä vihollisia päin valjussa kuutamossa. Vastasuunnalta tuntui tulevan myös omia, ja kun nämä kuulivat Kivirannan mahtipontisen huudon, yhtyivät hekin rynnäkköön.

Aavemaisessa pimeydessä kahtaalta kuuluva taisteluhuuto pani arviolta komppanian vahvuuden vihollisjoukon vetäytymään. Menneitten jäljiltä koottiin 12 konekivääriä ja muuta tarviketta. Puolentoistakymmentä viholliskaatunutta laskettiin kuopista ja heikäläisten vetäytymisen aikanakin näytti siellä täällä mies keikahtavan suomalaistulesta.

Iltamyöhän aikoihin viholliset kaappasivat jalansijaa Lylyn vasemman tukikohdan etummaisissa taisteluhaidoissa. Ne miehet jäivät saavuttamiinsa kuoppiin. Uuden vuorokauden ensi tunneilla saapui käske liikojen tavaroiden poiskuljettami-

sesta. Samaan aikaan tunki Lylyn aseisiin lisää miehiä ja koneita.

Suokannasta vetäytymisen ajaksi Reponen komppania määrättiin pahoja tappioita kärsineen 3./Er.P 3:n avuksi. Joukossa ei ollut enää vänrikki Kivirantaakaan, sillä hän oli yöllä loukkaantunut selkäänsä osuneesta kranaatin irroittamasta maapaakusta.

Iltaseisemältä tuli käske irtautua ja viivytää Ylä-Sommeen suunnassa.

Väliasemaan ryhmittymistä suojattiin varmistuslinjalla. Tässä vaiheessa ilmestyy asiakirjoihin uusi viipurilainen Sk-yksikkö, koulutuskomppaniaksikin mainittu Komppania Untolahti luutnantti Untolahden johdossa. Komppania alistettiin 4.Divisioonalle.

Paikalliset suojeuskunnat alistettiin vetäytymisvaiheessa joukko-osastoille. Koiviston suojeuskunta – parisensataa miestä ja neljä konekivääriä – joutui JR 12:n johtoon. Joukko taisteli muun muassa Koivistolla, missä hetkeä aikaisemmin vääpeliiksi ylennetty Koiviston Suojeuskunnan ansioitunut paikallis-päällikkö *Tauno Peussa* kaatui.

Johanneksen Suojeuskunta

alistettiin JR 11:lle eräiden kylien polttamista varten.

UNTOLAHDEN KOMPPANIA SEIKKAILEE

Komppania alistettiin 4.D:n alueella ruotsinkieliselle JR 10:lle. Käskyn mukaisesti Untolahti jätti II Joukkueen Sommeeseen ja vei I ja III Joukkueen Ylä-Sommeen kylään. IV Joukkue sijoitettiin Sommeenjoen eteläpuolelle Yläsommeelle johtavan paikallisten suuntaan.

Naapurina 5.Divisioonan puolella ollut 3./Er.P 3 oli määrätty siirtymään divisioonien välirajan siirtyessä yöllä 17./18.2. Väsynyt päällikkö Uimonen päätti kuitenkin viettää viimeisen yön majapaikakseen valitsemassaan Onnelan talossa, vaikka se nyt olikin Untolahden komppanian puolella.

Yöllä pääsi vihollinen iskemään varmistamattomaan taloon. Ikkunoista ammutut luodit tappoivat heti Uimosen ja korpraali *Tikan*. Sotamies *Kaipainen* pääsi haavoittuneena ryömimään karkuun.

Sommeeseen Koivistontien varren linjaan jäänyt Untolah-

den II Joukkue osallistui ensimmäisten vihollishyökkäysten torjuntaan.

Sittemmin Untolahden komppania siirrettiin kauaksi länteen Virolahden saaristoon. Siellä komppania alistettiin Merivoimien Pataljoona Aaltoselle.

Omia kokemuksiaan Untolahden Komppaniassa palveluksesta on kertonut *Taavi Sailola*. Hän kuului Johanneksen Suojeluskuntaan. 30.12.18 syntyneenä hänen palvelukseenastumispäivänsä vakinaiseen väkeen olisi ollut 2. päivä helmikuuta. Mutta nyt sodan aikana hänet määrättiin VVP:n Untolahden komppaniaan jo tammi-kuun lopulla.

Komppanian miehistä suurin osa oli tulevan helmikuun saapumiserän alokkaita. Koulutus oli tavanomaista maastoharjoittelua ja oppitunteja. Sitä varjosti rintamalta kuuluva jatkuva tykkien jyske.

Näin siis Sailola:

”Helmikuun 12. päivänä tuli

tosi eteen, lähtö rintamalle. Meidän piti mennä Suokantaan. Olin I Joukkueen johtajan res. luutnantti *Laineen* lähetti. Linja-autolla mentiin. Kun saavuimme tienhaaraan, Harjumaen alle, missä piti kääntyä Suokantaan menevälle tielle, niin siinä oli vartiomies, jolla oli määräys ohjata tulevia Summankylän lohkon takamaastoon Kämärälle menevän tienhaaran tienoolle. Tunnelma tuntui ankealta, kun näki kaatuneita pinnossa. Majoituimme maahan kaivettuihin teltoihin. Yö tuntui muuten rauhalliselta, mutta harvakeen räjähtelevät kranaatit veivät uusilta pojilta unet silmistä. Vanhat teltan asukit tuntuivat nukkuvan kuin ei mitään.

Aamun valjetessa lähdimme Suokantaa kohti kello 10–11 maissa. Jalkamarssia lähdettiin Kaitsiin suota pitkin. Vaikka lunta oli metrisen verran ei sukia otettu mukaan. Kun komppania oli kokonaisuudessaan suolla putoili pommeja äskeisel-

le majoitusalueelle. Yhden joukkueemme sukset menivät säpäleiksi siinä rytinässä. Matka ei suolla juuri edistynyt vahvan lumen, lentopommien ja joittenkin kranaattienkin vuoksi. Naapuri lienee havainnut liikkuvan komppaniamme tähytyspaloista tai lentokoneesta. Suolla viivytettiin hämärään asti. Matka oli edistynyt parisen kilometriä, parahiksi oman tukilinjan miinakentän reunamille, tosin ilman tappioita. Tarkoitus oli ehtiä vastaiskuun Suokannan Murrin (?) lohkolle. Palasimme lähtöpaikkaan apeina tyhjästä kahlailusta ja lähdimme hiihtäen Viipuriin, jonne saavuimme aamuun mennessä.”

TOSIPAikkaan

Kauan eivät Untolahden miehet saaneet kasarmielämää viettää, sillä tuli käsky lähteä Sommeelle, Koiviston tien suuntaan.

Näin muistaa Sailola:

”Saavuimme Ylä-Sommeelle 16. päivänä (pitänee olla 17.). Joukkueet asettivat etuvartiot Sommeenkylän Suokannan puoleiselle reunalle ja Suokannasta tulevan tien tuntumaan. Minut oli määrätty komppanian päällikön lähetiksi. Päivä kului odotettaessa. Ei oikein tiedetty, missä vihollinen oli ja mitä oli odotettavissa. Illan tullen kuitenkin tuli jostain tieto, että etuvartiot saadaan vetää pois. Niin tapahtuikin – tosin kohtalokain seurauksin, mikä selvisi myöhemmin.

Yön vietimme rauhassa ja aamalla piti komppanian lähteä kohti Viipuria, mutta kun olimme matkalla kohti Porlammia tapasimme ruotsalaisen pataljoonan komentajan JR 10:stä. Tämä pyysi komppaniaa jäämään vartiotehtäviin, koska JR 10:n miehet olivat väsyneitä ja linjamiehitys oli osaksi kesken. Untolahti suostuikin ja määräsi edellispäivänä olleet etuvartioasemat miehittettäviksi uudelleen.

Venäläiset olivat kuitenkin tulleet huomaamatta Sommeelle Suokannan suunnasta. Kun ryhmä *Ettala* lähti hiihtämään avasivat venäläiset tulen kivina- vetasta. Ryhmä kaatui kokonaan. Muut asettuivat aseisiin

ja laukaustenvaihto alkoi muiden joukkueiden ja venäläisten välillä. Ryhmästämme kaatui *Viljo Lenkkeri* ja haavoittuivat *Urho Sairanen* ja *Paavo Tikka*. Kun venäläisten etujoukko vetäytyi illalla, tilanne rauhoittui jonkin verran.

Olin kahakan aikana käymässä III Joukkueen luona viemässä sanaa etuasemien miehityksestä Porlammien kylän laitaan, jossa olivat edellispäivän aikakin asemat. Joukkue oli Sommeen aseman lähellä, taisi olla ratavartijan asunto, aivan rautatien ja maantien risteyskohdassa. Siihen aikaan muistaakseni kaikki joukkueet siirtyivät Porlammien kylän maastoon etuvartiointiin. Komppanian päällikkö otti tukikohdakseen Rutin talon.”

Sekava tilanne jatkui. Seuraavana päivänä Sailola joutui lähtemään linjassa olevan pataljoonan luo tiedustelemaan komentajalta, vieläkö komppanian tehtävä sen alueella jatkui. Ellei asia selviäisi hänen piti ilmoittaa, että komppania vetäytyy illan tullen pois etuvartioasemista ja lähtee kohti Viipuria.

”Hiihtelin Ylä-Sommeen kylää kohti hevosella ajettavaa tietä, joka kulki linjan suunnassa ja osin aivan rintamalinjan lähellä. Toinen lähetti hiihteli tietä pitkin hetkeä aikaisemmin ja selitti, että tielle ammutaan kovasti pikakivääreillä ja konekivääreillä. Sitä ei kukaan uskonut. Olin kulkenut samaa tietä aiemmin eikä silloin kukaan ampunut. Sodassa tilanteet muuttuvat kuitenkin nopeasti ja tiensivuisen aukean vastapuolelle oli vihollisia tullut kenenkään havaitsematta. Kun saavuin mainitulle paikalle, sain osuman jalkaani, lihashaavan lähelle polvea.”

Vedettyään itsensä näkösuojaan Sailola yritti ja yritti astua, mutta jalka ei pitänyt. Hän ryömi lähistön ruotsalaisteltiltaan, josta hänet kuljetettiin JSp:lle.

Teltan vanhin luutnantti lupasi ilmoittaa tapauksesta Untolahdelle. Tämä tieto ei mennyt koskaan perille ja päällikkö piti lähettiään kaatuneena tai kadonneena.

Jatkuu seur. num.

JP 1:n soittokunta 4.4.1937. Eturivissä vasemmalta Nils Remo, Otto Pyykkö, Aleksander Remo, kapellimestari Juhon Leskinen, Armas Kosunen ja Gabriel Laihiala, Keskirivissä vas. Lauri Pasuri, Hugo Mannonen, Väinö Laihiala, Tauno Sipiläinen, Paavo Häyrynen, Armas Makkonen, Sakari Rokka ja Vilho Verronen, takarivissä vas. Sulo Vaalola, Yrjö Viuhko, Eino Laihiala. Marskin ritari n:o 172 Maunu Kirjavainen, Björn Remo ja Niilo Yrjölä

SAKARI ROKKA

Mukana asiassa, Henkilöhistoriaa JP 1:n soittokunnasta

Soittokuntien sotilaallisista ansioista ei ole juuri puhuttu. Soittajat olivat kuitenkin sotavuosina tiiviisti yhteisellä asialla. Hyvän esimerkin tarjoaa Jääkäripataljoona 1:n soittokunta, joka kasvatti muun muassa kaksi Mannerheim-ristin ritaria.

SYKSYLLÄ 1937 sai Jääkäripataljoona 1:n kapellimestari *Jussi Leskinen* käskenyt painua komentajan, everstiluutnantti *Kaarlo Aleksanteri Heiskasen* eli *Kylmän Kallen* puheille.

Tällä kertaa hän palasi puhutellusta tyytyväisenä hymyillen: soittokunta oli saanut kiitosta — ei musiikista, vaan ”todellisesta jääkärihengestä”.

Näin se oli käynyt.

Soitto-oppilaat ja asevelvollisikäiset muskantit olivat kuntomarssillaan joutuneet sattumalta tilanteeseen, jossa he pelastivat ihmishengen. Pelastettu oli komentajan jääkäritoveri ja pataljoonan entinen keittiömestari jääkäriväepeli *Ville Kakko*.

Tämä oli ollut sorakuorman teossa Vammelsuussa sijaitsevalla soranotto paikalla. Liian korkeana ja seiniltään jyrkkänä kuoppa oli vaarallinen. Seinästä olivat raskaat

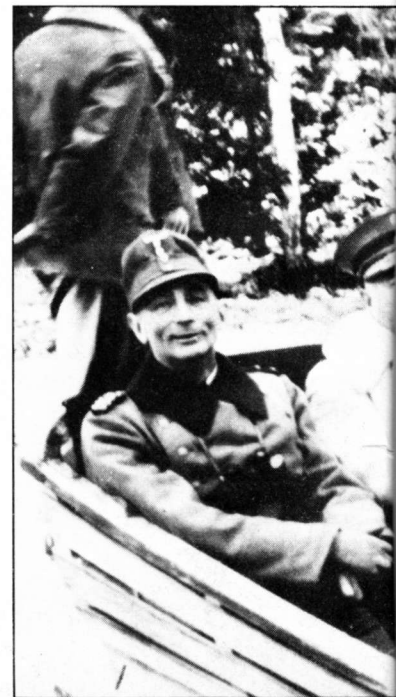
soramassat valahtaneet alas ja haudanneet kuorma-auton perän miehiin.

Vaarassa oli myös pelastajien henki, mutta kaikki onnistui hyvin. Soran alle päättään myöten hautautunut mies saatiin ylös ja virvoitetua henkiin.

TOSIPAikka

30. 11. 1939 alkoivat ikkunat Terijoella helistä. Rautaa oli ilmassa paljon ja sitä kylvivät Kronstadtin patterit ja Suomenlahdella taisteluudostelmiin asettuneet sotalukset. Äänistä päätellen ruuti paloi myös läheisellä maarajalla. Sota oli tosiasia.

Jo YH:n aikana oli rajaseutuvaruskunnissa oleville sotilassoittajille jaettu aseet. Niitä joutuivat käyttämään välittömästi sekä JP 1:n että ratsuväen soittajat torjuessaan sodan ensimmäisenä päivänä ilmahyökkäyksiä.

Eino Laihiala, käyrätorven soittajasta ritariksi ja majuriksi kohonnut jatkosodan komppanianpäällikkö

JP 1:n komppania palaa marssilta Terijoella. Soittokunta on mennyt vastaan "vetämään"

Kenraalit Siilasvuo ja Dietl lähdössä etulinjaan talvella 1943. Kuskipukilla oppaana kapteeni S. A. Mikkonen, ritari n:o 31

JP I:ssä palvelevat soittajat joutuivat käyttämään aseitaan myös maarintaman torjuntataisteluissa, sillä soittokunnan asevelvolliset ja eräät asevelvollisuusikää lähentelevät vapaaehtoiset oppilaat hylkäsivät soittimensa ja liittyivät komppanioihin. Nuoret pojat saivat muiden jääkärien rinnalla tulikaasteensa talvisodan ensimmäisinä päivinä.

Jatkosodassa Päämaja määräsi soittokunnat pidettäväksi koossa hoitamassa varsinaisia tehtäviään. Työsarka oli pitkä. Päätehtävänä oli musiikillisten tarpeiden tyydyttäminen erityisesti etulinjan miesten keskuudessa.

Sotatoimialueella olivat soittajat varustautuneet kahdenlaisilla aseil-

la, ikävantorjuntapyssyillä ja tuliaseilla. Molempia jouduttiin käyttämään. Soittokuntia vaihdettiin lyhyin väliajoin. Myös soittokuntien sisällä tapahtui kaiken aikaa vaihdoksia. Leveämpi leipä, mahdollisuus ylenemiseen ja tehokkaampi panos isänmaan hyväksi kangasteli poissiirtävien mielissä. Ratkaisu oli monen kohdalla menestyksellinen, mutta kallis oli myös monen kohdalla maksettu hinta.

PERINTEITÄ

JP I:n soittokunnan riveissä on yksityisten soittajien ohella palvelut kokonaisia veljessarjoja ja perheitä. Näistä voidaan mainita mm. *Mikkosen, Laihialat* ja *Remot*.

Mikkosen veljeksistä *Soini* ja *Tauno* siirtyivät soittokunnasta pois jo 30-luvun alkuvuosina, jolloin pataljoonan tunnus oli vielä PPP I. Soini luki ylioppilaaksi, kävi kadettikoulun — kurssitoverina mm. Lauri Sutela — ja kaatui kapteenina Jolmajärvellä 13. 2. 1944. Hänet nimettiin marskin ritariksi numerolla 31.

Tauno orientoutui teknilliselle alalle. Hän erosi puolustusvoimain palveluksesta aseteknikkona 70-luvulla. Hänen taiteellis-tekniset kynäntuotteensa ovat laajalti tunnettuja.

Laihialan veljeksistä, joita kaikkiaan oli seitsemän ja joista yhteisväkiväisessä näkyi kolme, kaatuivat sodissa *Gabriel, Väinö* ja *Toivo*. Osa heistä palveli kotipaikkakuntansa joukko-osaston JP I:n riveissä. Sodankylään pystytetystä Joutselän patsaan pienoismallista löytyy kupariin kaiverrettuna myös nimi Laihiala.

Veljeksistä *Eino (Eni)* kävi niin ikään sotaansa JP I:ssä, opiskeli ja suoritti kadettikoulun sekä kävi jatkokursseja sodassa saamistaan vammoista huolimatta. Hänet nimettiin marskin ritariksi numerolla 172. Puolustusvoimain palveluksesta hän erosi majurina.

Remon perheestä palveli soittokunnassa isä ja kaksi poikaa. Isä "*Santtu*" Remo toimi soittokunnan vääpelinä, *Nisse* klarinetistina ja *Björn (Boki)* altonsoittajana.

Remon veljeksissä oli runsaasti urheiluainesta. Nisse Suomen mestaruuksineen oli arvokas jäsen Terijoen Kiistolle. Rintamamiehiä tuli heistä kaikista.

TAPPIOITA JA VOITTOJA

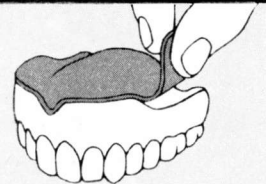
JP I:n soittokunnan riveistä kaatuivat lisäksi *Maunu Kirjavainen* ja *Vilho Verronen*. Vaikeasti haavoittui *Lauri Pasuri*, joka sodan viimeisinä kuukausina ennen suurhyökkäystä järjesteli pimeän vuorokauden aikoina viholliselle sen juoksuhaudoissa kauhun hetkiä.

Pasurin taito salata pelkonsa ilmeni yhteisellä partiomatkallamme Kostamuksessa syksyllä 1941 joutuessamme vastustajanamme olleen majuri Vallin motittamaksi.

Suurta osaa JP I:n entisistä soittajista on kohdannut eriasteinen haavoittuminen. Mm. *Hugo Mannonen* ja *Väinö Pekkanen* ovat saaneet kantaa sodan haavoja kehossaan.

Pekkasen vanhin poika *Pertti* näyttää parasta aikaa kansainvälistä mainetta kapellimestarina. *Arvo Uron* nimi tunnetaan ylikapellimestarina, hänkin lähtöisin Terijoen soittokunnasta samoin kuin *Jukka Rokka*, sananjulistaja. *Emil Ruokonen* oli JP I:n entisistä soittajista tunnettu moniottelija ja Kiekkomies, piirinsä parhaita. □

**Snug
tekee hammas-
proteesistasi
sopivan.**

Snug on joustava pehmustelevy, joka muotoutuu mukaan proteesin ja suuontelon mukaan kiinnittäen proteesin paikoilleen. Voit huoletta puhua, nauraa ja syödä.

Snug pitää varmasti ja lievitää samalla ikenien ja kitalaen ärsytystä. Ei huolta jauheista ja voiteista. Hygieeninen Snug on helppo asettaa paikoilleen, se kiinnittyy tukevasti ja puhdistetaan yhdessä proteesin kanssa. Snug sopii sekä ylä- että alaproteesille. Ja Snug kestää viikkoja - sitä ei tarvitse päivittäin vaihtaa.

Apteekeista, kemikaalikaupoista ja tavarataloista.

SNUG

TAMRO-YHTYMÄ

SAKSALAISILLA maavoimien sotureilla oli Suomen pohjoisrintamalla voitettavanaan paljon vaikeuksia: talvella oli lunta ja pakkasta, kesällä metsää ja suota loputtomasti. Puna-armeijan sotilaalle olosuhteemme olivat ilmeisesti kotoisemat.

Molempien maiden lentäjille sattui kuitenkin melkoisesti kömmähdyksiä näillä leveysasteilla toimiessaan. Osuin paikalle muutamaankin herkulliseen taphtumaan.

SAKUT SAAPUVAT

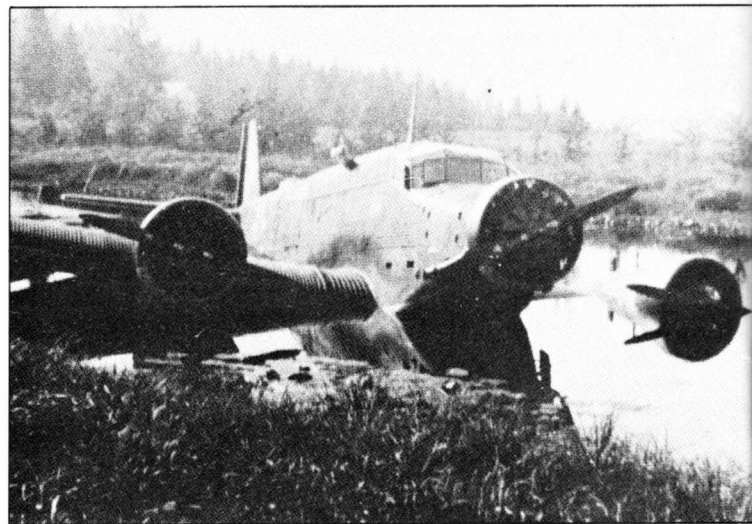
Olin kutsuttuna ilmavoimien kertausharjoituksiin Turkuun kesäkuun alkupuolella vuonna 1941, kun eräänä iltana kaksi suurta vesikonetta alkoi kierrellä kaupungin ja lentokentän yläpuolella. IVAK (= ilmavalvonta-aluekeskus) syytti osastoamme luvattomien yölentojen suorittamisesta. Lopulta selvisi, että koneet olivat saksalaisia ja ne olivat laskeneet Pansion lahdel-

le. Silloin ei saksalaisten lennoista vielä tiedetty yhtään mitään.

Edelleen Turussa muutamaa päivää myöhemmin jouduimme todistamaan saksalaisen Ju-52 koneen laskeutumisen kentälle täydessä ”hernerokkasumussa”. Samaan aikaan Aeron ohjaajat eivät katsoneet voivansa lentää moisessa säässä. Saksalaisen koneen lasku johtui ehkä äärimmäisestä pakkotilanteesta, koska koneen miehistö ei tainnut tietää muuta mahdollista laskupaikkaa vähäiseksi käyneestä polttoaineesta johtuen. Me ohjaajaoppilaat tankkasimme koneeseen käsipumpulla muistaakseni 11 tynnyriä 87-oktaanista bensiiniä saksalaisen mekaanikon tarkkaan valvoessa meille vähemmän mieluista toimitusta. Se oli siihen aikaan sentään valtava polttoainemäärä.

SAVIKYLPIJÄ

Seuraavaksi muistitietoa Ju-52 koneen laskeutumisesta Vaasan

lentokentälle sumuisena elokuun iltana vuonna 1941.

Kenttä oli saksalaiselle ohjaajalle tietysti outo ja olihan se varmaan keskieurooppalaisiin kenttiin tottuneelle pienikin. Yön hämäryys ja pintasumu vielä lisäsivät vaikeuksia. Ei siis ollut ihme, että lasku meni ”pitkäksi” eli kone otti laskun päätteen savikylpyjä Laihianjoes-

JU-52 Laihianjoessa Vaasan lentokentän päässä pitkäksi menneen laskun jälkeen vuonna 1941. Tarina kertoo, että kun suomalaiset juoksivat kentältä koneen luo, tapasivat he saksalaisen miehistön pumppaamassa ilmaa kumiveneeseen.

Syntyi seuraava keskustelu:

– Mitä ihmettä te teette?!

– Katsoimme juuri ohjesäännöstä! Siinä sanotaan, että jos kone tekee pakkolaskun veteen, miehistö poistuu kumiveneellä

Vieraille sattui—ilmassa

Suomalaiset lentäjät perehtyivät jo koulutusvaiheessa maamme erikoisolosuhteisiin ja selvisivät vaikeissakin olosuhteissa yleensä hyvin. Suurvallan ohjaajat eivät massakoulutuksellaan useinkaan kyenneet vastaaviin suorituksiin. Erityisesti saksalaisista kerrottiin monia hupaisia tarinoita.

Dornier meni laskussa pitkäksi ja osui maantienpenkkaan

sa. Me ohjaajaoppilaat jouduimme mekaanikkojen kanssa purkamaan tämän ilmeisesti hyvin korkea-arvoisia esikuntaupseereita kuljettaneen koneen, joka pohjoisrintamalle lentäes-

sään oli kokenut ikävän kohtalon.

Viikko siinä meni ennenkuin koneen rungosta oli moottorit ja siivet irti! Kone lähetettiin kai Porissa olleeseen saksalaiseen varikkoon korjattavaksi. Kyllä kielitaito parani touhutessamme aseveljien mekaanikkojen kanssa.

Eipä kulunut monta päivää,

kun uusi Ju-52 tuli noutamaan saksalaiset esikuntaherrat Vaasasta. Koneen ohjaaja kertoi olevansa Lufthansan kapteeni, vaikka olikin vain Luftwaffen ylikorpraali. Hän oli kertomansa mukaan lentänyt saksalaisia laskuvarjojääkäreitä Kreikan ankarissa maahanlaskuissa muutamaa kuukautta aikaisemmin. Kova poika!

Jonkin päivän kuluttua tuli Vaasan kentälle uusi saksalaisvierailu. Neljä Dornier-konetta yritti kentälle välilaskua pohjoiseen lentäessään, mutta vain kaksi säilyi ehjänä. Osaston johtokone tunki kolmannella yrittämällään väkisin alas – ja lasku meni taas ”pitkäksi” kentän takana olleen maantien penkasta läpi.

Koneen nokka murskaantui tässä rytäkässä. Ohjaajalta meni jalka poikki ja tähytäjäältä katkesivat molemmat jalat. Sota näytti julmuutensa meille nuorukaisille jo kotirintamalla.

Tästä ”pitkäksi” laskeneesta koneesta saatiin pyrstöosa sii-

hen koneeseen, jonka pyrstö oli rikkoutunut ohjaajan saatua koneen viime hetkessä käännettyä – ennen kuin sekin olisi mennyt kentän reunan yli.

Ohjaajaoppilaat olivat tietenkin avustamassa saksalaiskoneiden purkamisessa ja kuljetuksessa. Meikäläinenkin alkoi jo siinä vaiheessa osata saksalaiset kiro sanat tarkalleen.

HENSCHEL HYPPELI HEINÄPELLOLLA

Kun neljä Henschel-konetta ilmestyi Vaasan lentokentän ylle, osasimme jo varata itsellemme aitiopaikat.

Kolmen ensimmäisen lasku onnistui kaikkien ihmeeksi, mutta neljäs hyppelehti yli kentän kuin arojänis ja päättyi lopulta heinäpellolle, kauas kentän ulkopuolelle. Ohjaaja yritti rullata suoraan takaisin kiitotielle, mutta jonkun saksalaisen lentäjän onnistui estää iloisesti hyppelehtineen koneen aikeet ajaa kentän reunalla olleeseen valtaojaan.

Näitä saksalaiskoneita tankatessamme jouduimme ihmettelemään heidän taitojaan, kun he kertoivat omaavansa jo 250–300 lentotuntia. Suomalaiset

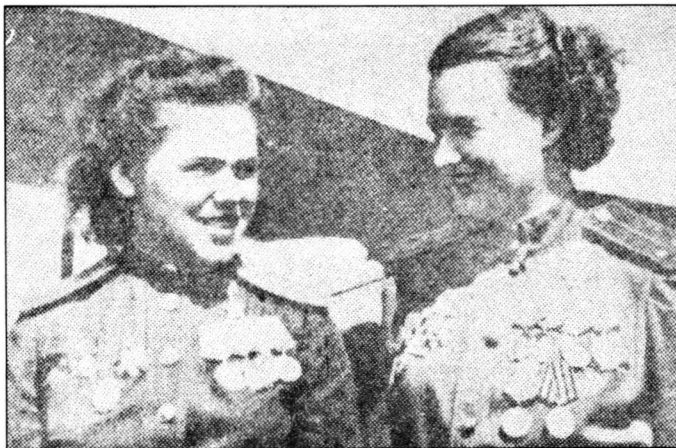
ja maassa

ONNI KUULUVAINEN

Saksalainen Dornier-kone Vaasan kentällä

Vieraille sattui...

joutuivat sotaan 100–150 lentotunnin kokemus takanaan. Taipa meillä ja aseveljillä olla aikamoinen ero lentokoulutuksen tasossa.

Ehkä saksalaiset olivat saaneet paljonlaisesti radiosuunnistus- ja mittarilentokoulutusta, joihin tarvittavaa maalaitteistoa ei Suomessa siihen aikaan juuri ollut, joten siitä taidosta ei olosuhteissamme ollut hyötyä. Sen sijaan maamerkkien avulla tapahtuva lentosuunnistus tuotti saksalaisille vaikeuksia, koska ainakin eräät heikäläiset olivat väittäneet, ettei Suomessa ole tarpeeksi selviä kiintopisteitä.

TOVERITKIN TULIVAT TERVEHTIMÄÄN

Tulkoon vielä kerrotuksi tarina punalentäjien pakkolaskuun

päättäneestä eksymisestä Itä-Karjalassa ja heidän sotavangiksi joutumisestaan. Koin nimittäin suurimman sodanaikaisen yllätyksen mennessäni ilmoittautumaan lomalta palamisen johdosta lentueen päällikölle. Vastaan tulikin kaksi punalentäjää, virkapukuiset luutnantti ja kersantti. Tempasin pistoolin kotelosta ja hihkaisin ”ruki verh” kuten olin talvisodan aikana oppinut.

Neuvostoliittolaiset säikähtivät pahanpäiväisesti. Samassa tuli paikalle luutnantti *Håkan Strömberg*, joka naureskellen selvitti pulman saksankieltä taitavalle punaluutnantille. Nämä neuvostoliittolaiset olivat tehneet R-10 koneellaan pakkolaskun Pälläjärven jäälle talvella 1943 ja erinäisten seikkailujen jälkeen heidät oli edellisenä ilt-

Ohjaajaoppilaat saivat taas työntää hartivoimin

Tomeria tyttöjä! Venäläisiä pommikoneen ohjaajia toisen maailmansodan päivistä

na tuotu Lentolaivue 16:n tukikohtaan, missä heitä kohdeltiin poikkeuksellisen vieraanvaraisesti ennenkuin virkaintoiset sotapoliisit korjasivat nämä lempeästi käyttäytyneet vihollisentäjät parempaan talteen.

Tähän juttuun sisältyi monia huvittavia piirteitä.

SOTAPOLIISIT EIVÄT OLLEET HERRASMIEHIÄ

Jo pari päivää ennen olivat joutunut Morane-lentäjät väittäneet nähneensä vieraan lentokoneen Pälläjärven jäällä. Asiasta varmistauduttiin – ja sieltähän se kone löytyi. Lentäjät olivat tehneet itselleen laskuvarjoista jonkinlaiset lumisuojat, mutta sen jälkeen hävinneet pyryyn jälkiä jättämättä.

Laajoista etsinnöistä huolimatta ei kadonneista näkynyt jälkeäkään.

Seuraavana aamuna ilmestyi kentälle kuitenkin harmaapartainen kylänvanhin parinkymmenen kilometrin päässä olevasta Tiutian kylästä ja kertoi ”vennäin lentäjien” tulleen kylään etsimään ruokaa ja apua. Todettuaan olevansa suomalaisten puolella he telkesivät kylän väen kylmään riiheen. Yöllä pääsi ukko kuitenkin karkuun olkikaton kautta.

Takaa-ajo pantiin uudelleen käyntiin. Jäljet olivat nyt selvät ja naapurit antautuivat jouduttuaan piiritetyiksi.

Tukikohdassa vieraille järjestettiin juhlat parhaaseen ensimmäisen maailmansodan malliin – kollegat ja gentlemannit toisilleen. Niiden päätyttyä pantiin punalentäjät nukkumaan toisten joukkoon.

– Pitäisiköhän niitä vahtia? kysäisi joku.

– Mitäs tyhjää! vastasi Strömberg. – Mihinkäs ne nyt täältä korsusta, kun ovat jo muutenkin ekyksissä . . .

Seuraavana päivänä tulivat sitten julmat sotapoliisit, jotka eivät ollenkaan tajunneet ”lentäjien kansainvälisiä herrasmiehsopimuksia” ja gentlemannius sai nolon lopun.

KAUNIISTI KIINNITETYT KUNNIAMERKIT

Sodan jälkeen yritettiin jonkinlaista kansainvälistä kosketusta myös entisen vihollisen lentäjien kanssa monenmoisten kuriiri- ja kuljetuskoneiden väen vieraillessa tukikohdassamme. Jutusta ei kuitenkaan tullut mitään – kaikkiin esityksiin tuli selvä vastaus:

– Njet!

Ylimielinen tulkki ei suostunut edes kääntämään huolellisesti mieltimiämme epävirallisia ehdotuksia ja kysymyksiä.

Venäläisten ohjaajien joukossa oli tyttöjäkin, jotka meitä tietenkin erityisesti kiinnostivat – heillä kun kunniamerkitkin kiluivat niin kauniilla paikoilla.

Vastaus oli kuitenkin tältäkin taholta sama:

– Njet!

KASKU KIERTÄÄ

PAHASSA MAAILMASSA

– Kyllä se on niin, että viskin juonti on lopetettava, jos haluatte että kuulonne jälleen parane, sanelee lääkäri potilaalleen.

Tämä lupaa yrittää.

Parin vuoden kuluttua sama pappa tulee jälleen vastaanotolle.

– Mitenkäs se on sen ryypymisen kanssa? kysyy lääkäri. – Maltoittekos lopettaa?

– Olin toista vuotta ilman viinaa ja kuulo parani selvästi, kertoo potilas. – Sitten aloin ryypätä uudelleen, koska se, mitä kuulin radiosta ja muusta, ei ollut missään suhteessa viskin väärtil.

LAIHIALLA

Laihialainen apteekkari juoksee hurjaa vauhtia asiakkaan perään ja huutaa jo kaukaa:

– Tekö ostitte juuri äsken aspiriinia?

– Ostin kyllä – mitäs sitten?

– Kun minä annoin teille vahingossa aspiriinin sijasta arsenikkia ja se on kaksi markkaa kalliimpaa!

SOPULEITA 170 VUOTTA SITTEN

Napoleon lähti vuonna 1815 karkotuspaikkaan Elban saarelta kukaakseen Ludvig XVIII:n ja noustakseen jälleen Ranskan keisariksi. Pariisin sanomalehdet otsikoivat hänen tulonsa näin.

9. 3. *Ihmissyöjä on paennut häkistään.*

10. 3. *Korsikkalainen hirviö on astunut maihin Cape Juanissa.*

11. 3. *Tiikeri on saapunut Gapiin.*

12. 3. *Hirviö on viettänyt yönsä Grenoblessa.*

13. 3. *Tyranni on siivuttanut Lyonin.*

14. 3. *Vallantavoittelijaja suuntaa matkansa Dijonia kohti.*

17. 3. *Bonaparte etenee nopeasti, mutta ei pääse koskaan Pariisiin.*

18. 3. *Bonaparte on 60 peninkulman päässä pääkaupungista.*

20. 3. *Huomenna Napoleon on varustustemme edessä.*

21. 3. *Keisari on Fontainebleaussa.*

22. 3. *Hänen keisarilinen majesteettinsa siirtyi eilen Tuileries'n palatsiin ihailevien ja uskollisten alamaisten osoittaessa rajatonta riemua.*

Ei mitään uutta auriongon alla . . .

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

PALVELUKORTTI

Leikkaa irti alla oleva Palvelukortti ja käytä sitä kun:

1. Haluat osallistua Sanoma Aikakauslehtien järjestämiin markkinointiarvontoihin ja lehtikohtaisiin markkinointiarvontoihin. 2. Haluat peruuttaa tilauksesi. Seitsemän (7) päivän kuluessa lehden ensimmäisen numeron vastaanottopäivästä voit peruuttaa tilauksesi veloitusetta (vastaanottopäivää ei lueta määräpäivään). Mikäli määrääjän viimeinen päivä on lauantai tai pyhäpäivä, saa peruuttaminen tapahtua vielä ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Tämän jälkeen peruutetusta tilauksesta veloitamme toimitetut lehdet. 3. Haluat muuttaa osoitteesi. 4. Haluat tilata Kansa taisteli -lehden itsellesi.

Huom. Tilaukset, osoitteenmuutokset ja peruutukset tulevat voimaan kahden viikon kuluttua ilmoituksen saapumisesta.

SOITTAMALLA

Tilaa palveluumme hoidat kaikki tilaustasi koskevat asiat vaivattomasti ja nopeasti. Puh. (90) 6164 833.

TILAUSHINNAT

Kotimaahan 12 kk 149 mk
Pohjoismaihin ilman postituskorvausta.
Muihin maihin: Hintatiedot
Tilaa palvelustamme.

Leikkaa tästä!

KANSA TAISTELI

miehet kertovat

(täytä tekstien, merkitse rastilla käsiteltävää asiaasi selvätyvät vaihtoehdot)

PALVELUKORTTI

- Osallistun Sanoma Aikakauslehtien voimassa oleviin arvontoihin.
- Olen mukana myös voimassa olevissa lehtikohtaisissa arvonnoissa/tunnukset: _____
- Peruutan ____/____ 198 ____ alkaneen tilaukseni.
- Vaihdan kotia/osoitteenmuutostiedot tässä kortissa.
- Tilaan Kansa taisteli -lehden ____ kk:ksi, alkaen ____/____ 198 ____
- Olen jatkotilaaja. Olen uusi tilaaja.

Sukunimi		Etu nimi	
Jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

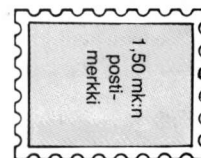
Allekirjoitus

Teippaa tähän osaan lehtesi takakannen oikeassa yläreunassa oleva osoitelipuke, josta käy ilmi asiakasnumerosi.

Osoitteenmuutostiedot: uusi osoite: ____/____ 198 ____ alkaen:

Uusi jakeluosoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Sanoma
Aikakauslehdet
Kansa taisteli
-miehet kertovat
PL 109
00381
HELSINKI 38

Kenttäsairaala oli vaaravyöhykkeessä

Kenttäsairaala ei ollut tarkoitettu toimimaan tulen alla.

Kiivaiden taisteluvaiheiden aikana ulottuivat vihollisen iskut kuitenkin usein tänne saakka.

Menetyksiäkään ei voinut välttää.

TALVELLA 1942 sain lottakomennuksen Kenttäsairaala 12:n B-Osastolle, joka oli sijoitettu Kiestingin suunnalle Sohjananjoen rannalle. Joen yli rakennettiin parhailaan uutta siltaa vanhan ja ränsistyneen tilalle.

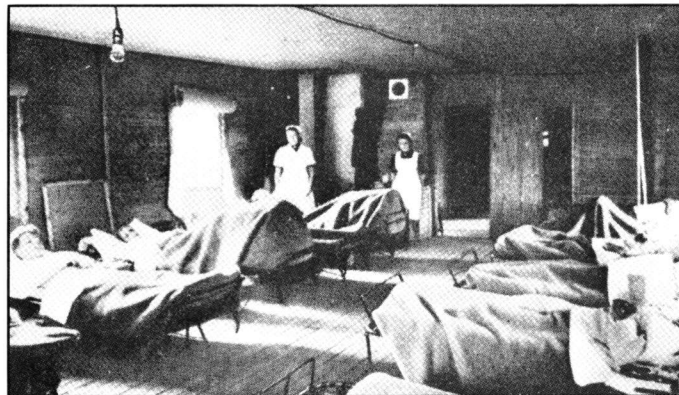
Kävimme usein siltatyömaalla ihailmassa Sohjanankosken kuuhuja. Paikka oli luonnon puolesta kaunis ja koski pauhasi jo täysin keväisin vesimassoin.

KIESTINGIN TORJUNTATAISTELU ALKAA

Sairaalamme oli sijoitettu parakeihin mäkitörmään joen mutkaan, sillan lähelle. Jokivarren metsä oli laajalta alueelta tuhoutunut, oli vain sodan pilkkomia mustia ja säleisiä kantoja, jotka töröttivät hangesta.

Vielä talvella oli paikalla ollut rauhallista. Kevään myötä alkoi kuitenkin vihollisen suurhyökkäys Kiestingissä ja koko alue joutui sotatoimien piiriin.

Kenttäsairaalamme A-Osasto oli edessä huolehtien siellä nopeasti

haavoittuneista. Pian alkoi meillekin tulla potilaita — kuorma toisensa jälkeen.

Samaan aikaan, huhtikuun puolivälissä, alkoivat myös pommitukset. Luultavasti suurin osa pommeista oli tarkoitettu sillalle, mutta sijaintimme vuoksi saimme niistä osamme. Suojanamme oli saksalainen kevyt ilmatorjuntapatteri, jonka pojat kuitenkin totesivat voimattomuutensa pommikoneiden torjunnassa — tykit olivat liian pieniä. Kaikkensa he joka tapauksessa yrittivät.

Pommitukset tapahtuivat ihmehen säännöllisesti: ensimmäisen kerran iltapäivällä ja toisen kerran yöllä. Enimmälti pommit putoilivat metsään ja Tuoppajärven jäälle.

Meille annettiin määräys, että ilmahälytyksen tullessa oli maastouduttava metsään. Yöllä piti nukkua vaatteet päällä. Ensi alkun teimmekin näin — juoksimme metsään heti kun pommien jyly alkoi kuulua. Kun kuitenkin mitään erityistä ei tapahtunut tyydyimme myöhemmin maastoutumaan vain parakin lattialle.

Potilaat pyrittiin käsittelemään mahdollisimman nopeasti ja siirtämään heti taaksepäin pois pommitusten alta. Yleensä annettiin vain kiireinen ensiapu ja ruokaa, minkä jälkeen pojat kuormattiin autoon matkalle koti-Suomeen.

Pian alkoi tulla vaikeuksia: alkoi kelirikko, autot juutuivat tielle, kuljetukset menivät sekaisin. Taistelut kuitenkin jatkuivat entistä kiivaampina.

Ikinä en unohda tuota jokapäiväistä näytelmää: pommikoneiden kumea jyly alkoi kuulua Tuoppajärven takaa, sitten ne ilmestyivät näkyviin, pommit alkoivat räjähdellä, ääni tuli yhä voimakkaammaksi pommimaton läheystessä. Meteliin sekoittui keveiden ilmatorjuntatykkien kiivas rätinä.

Eräänä iltana yksi tykki sai täysosuman ja vaiken. Kaksi saksalaista tykkimiestä kannettiin ruumistelttaamme. Pian kuitenkin paikalle tuotiin uusi tykki ja uudet miehet.

VAIKEA VAPUNAATTO

Huhtikuun viimeisen päivän aamu oli keväisen autereinen ja päivä

Kirkasvetinen Sohjanankoski, jonka putouskorkeus oli lähes kahdeksan metriä

Parakissa toimiva kenttäsairaala oli sisältä tämän näköinen

Pioneerit rakensivat sillan Sohjanankosken yli. Kuvassa näkyvät kenttäsairaalan parakit sijaitsevat itärinteellä, jossa olivat aikanaan venäläisten puolustusasemat

kirkas. Illalla iskivät jälleen pommikoneet.

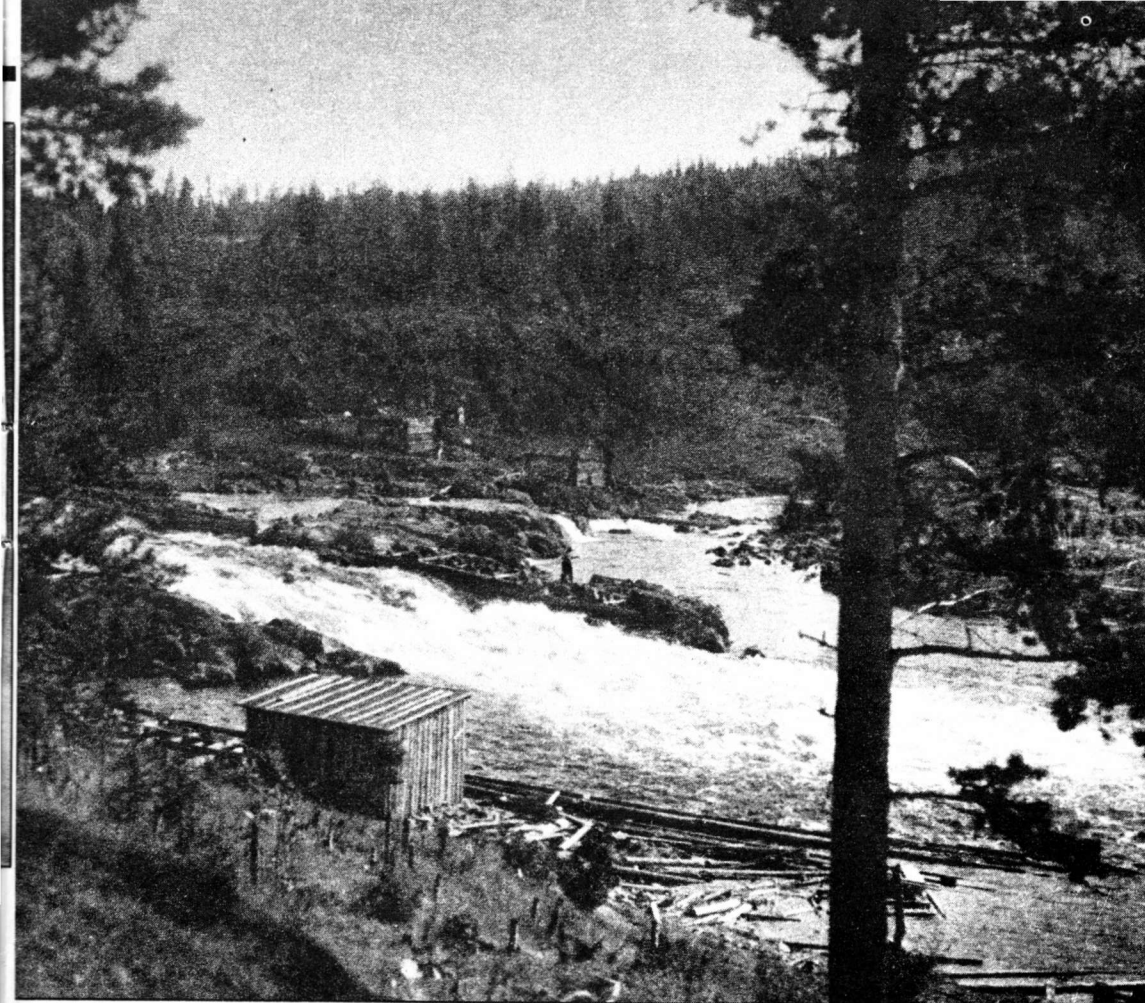
Tällä kertaa tuli niin lähelle, että pullot ja purnukat putoilivat hyllyiltä.

Meille oli viimeisen evakuoinnin jälkeen jäänyt vielä muutamia potilaita. Nämä olivat tyytymättömiä, kun eivät päässeet eteenpäin:

— Pitääkö nyt kuolla kenttäsairaalassa pommien alle, kun on tähän asti onnistunut linjassa pysyttelemään hengissä...

Sauna lämpisi vapunaaton kunniaksi ja kävimme vuoron perään saunassa. Aurinko laski tavallista punaisempaan Tuoppajärven taakse. Järven jääkenttä oli vielä lumina ja valkea.

Aulikki-lotallamme alkoi yövuoro. Hän oli niisanottu toimen-

lotta, käynyt jo ennen sotia kuusi-kuukautisen sairaanhoitokurssin. Hän oli ollut sodassa mukana alusta asti.

Aulikki oli hauskanäköinen 26 vuottaan täyttänyt neitonen, tummatukkainen ja ruskeasilmäinen. Hän oli aina pahimmissakin paikoissa iloinen ja rauhallinen. Olimme ystäväystyneet tämän Pohjanmaan tyttären kanssa.

Valmistautuessaan yövuoroon

Aulikki lausui hiljakseen eräälle sairaalamme sotamiehelle:

— Minusta tuntuu, että tänä yönä on minun vuoroni...

Sitten hän toivotti hyvää yötä ja lähti työpaikalleen.

NYT OSUI

Makasin vuoteellani täysissä puukeissa ja mietin.

Mitähän yö taas toisi tullessaan...?

Yläpetilleni näkyi ikkunan läpi mustia puuntynkiä. Ajattelin, että tällä paikalla on varmaan taisteltu ankarasti jokea ylittäessä.

Olin väsynyt, mutta uni ei vain tullut.

Keskiiyöllä se sitten taas alkoi: jyllinä kantaui yli järven ja ilmatorjunta alkoi jyskyttää.

Maastouduimme lattialle. Kaikki seitsemän tyttöä makasimme siinä vierekkäin. Vedin manttelin

liepeen silmilleni, että en olisi nähnyt pommien taivaalle nostattamia tulenlieskoja.

Pommirivi tuntui tulevan yhä lähemmäs ja lähemmäs.

Tunsin, kuinka vieressäni makaava *Rauni* vapisi — hän joka yleensä oli niin rohkea.

Kaikki tapahtui sitten aivan äkkiä.

Maa vavahti rajusti, ikkunat heilivät ja hiekkaa pöllähti sisään.

Sitten tuli täysi hiljaisuus.

— Meni varmaan Kessulaan, sanoi joku.

Nimitimme aliupseerikämpää tällä nimellä.

Koneiden äänen häivyttyä nousimme ylös. Kämpämme vanhin *Muti* juoksi ulos. Huone täyttyi kitkerästä savusta.

Pian *Muti* palasi ääneen itkien:

— Pommi tuli toimistoparakiin ja Aulikki on kuollut!

Tieto tuntui uskomattomalta. Mutta totta se oli — pommi oli tullut toimistoparakin siihen päähän, jossa oli potilashuone ja kolme potilastakin oli kuollut. Päivystävä alikersantti haavoittui vaikeasti ja menetti kuulonsa. Sirkaleita oli joka puolella, vääpelimmeikin oli saanut sirkaleen käteensä. Vain *Lottalamme* oli säilynyt, vaikka se oli lähinnä toimistoparakkia.

KIIREINEN VAPUNPÄIVÄ

Ylihoitaja tuli kämppäämme ja antoi tiukan käskyn:

— Päälikkölääkärin määräys on, että kaikki naiset siirtyvät heti kauemmas metsään, jonne miehet pystyttävät heitä varten teltan. Aamulla saatte tulla takaisin.

Vappuaamuna alkoi tulinen kiire. Sairaala oli nopeasti siirrettävä Kananaisiin noin 14 kilometriä kauemmas etulinjasta. Oli vaikeuksia, sillä potilaita tuli jatkuvasti ja keli-rikkoiset tiet tuntuivat pohjattomilta. Lentokoneitakin oli käytettävä potilaiden evakuoinnissa. Ankaran kiireen keskellä ei ehtinyt suremaan.

Siltäkin vihittiin käyttöönsä — siellä liput liehuivat uljaasti.

Yhdessä *Lahjan* kanssa laitoin Aulikin kuntoon matkalle kotipitäjään. Sirkale oli vienyt toisen puolen päästä ja muutenkin oli koko ystäväparka haavoja täynnä.

Sitä työtä ei unohda. □

Kirjeitä komppanian

Rintamalta on tullut kirje. Lukija ei ole runon Liisa

päällikölle

*Kapteni L!
Oli se surkeeta,
kun sen meidän Villen piti kaatua.
Mä itkin ja äite itkee vieläkin
ja isä ei puhu mitään . . .*

*Herra Kapteeni!
Kiitos kauniista kirjeestänne.
Äiti on aivan murtunut
ja isä kerrassaan lohduton.
Itken minäkin ainoata veljeäni.*

*Lähehtivät tänne ne Villen tavarat.
Sillä oli vielä ihan uudet flanellihousut
ja hopeinen taskukello.
Jos ne vielä löytyy, niin lähettäkää.*

*Wilhelmin vähät tavarat tulivat.
Arvokkaammathan ovatkin täällä kotona,
kartanomme toisessa kerroksessa,
huoneessa, jossa on ranskalaiset ikkunat.*

*Meillä on täällä kymmenen lypsävää
ja hiehoja sekä muuta karjaa.
Minä perin ne nyt yksin
niin kuin metsän ja pelotkin.*

*Kun isästä ja äidistä aika jättää,
lankeaa vastuu kartanosta yksin minulle.
Siinä on raskas taakka
heikolle nuorelle naiselle . . .*

*On mulla vielä yksi asia:
Rupeaisitteko, kapteni, mun
kanssa kirjeenvaihtoon? Tai
jos ette itse, nin antaisitten
tän jollekin muulle.
Niin, eikö ollutkin surkeeta!*

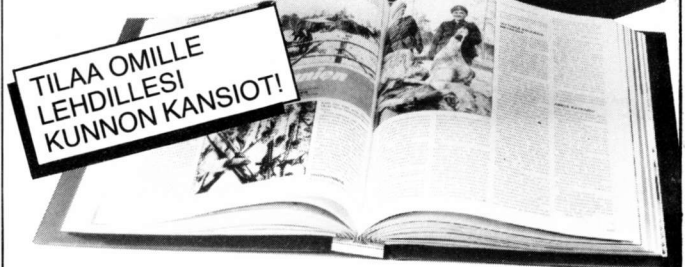
toivoo Liisa

*Jos matkanne joskus, vaikka ensi lomallanne,
sattuisi suuntautumaan tänne päin,
näkisimme erittäin mielellämme Teidät meillä
saadaksemme puhua Wilhelm-paran viime
hetkistä.*

Teidän Elisabeth v. W.

Kansa taisteli- lehden vuosikerrat KANNATTAA SÄILYTTÄÄ!

Väri
tummanruskea,
kultapainatus

Tosivahvassa dokumenttilehdessä on historiallisesti ainutlaatuisen aineisto. Vanhat vuosikerrat ovat kysytyä tavaraa!

Hinta 20 mk/kpl
(+ postitus- ja käsittelykulut 8,50 mk/1 kpl, 10 mk/2 kpl, 17,50 mk/3-5 kpl).

LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI. LEIKKAA TÄSTÄ. POSTITA HETI.

Vastauslähetyks
HIKI 37/38 Lupa 365

Sanoma Aikakauslehdet
Kansa taisteli
Tilajapalvelu
PL 109
00003 HELSINKI 300

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

TILAUSKORTTI VUOSIKERTAKANSIOT

Haluan kerätä Kansa taisteli -lehdistäni ainutlaatuisen ja historiallisesti arvokkaan lukupaketin.

Tilaan Kansa taisteli -lehden vuosikertakansioita.

___ kpl. Hinta 20 mk/kpl (+ postitus- ja käsittelykulut).

Sukunimi		Etunimi	
Osoite		Puh.	
Postinumero	Postitoimipaikka		

Tarjous koskee vain Suomeen tulevia tilauksia. Hinnat ovat voimassa 30. 6. 1985 saakka.

seen lisää alueita. Ei Suomi siis hävinnyt sotiaan.

Paasilinna: toteaa Suomen "sotaan syyllisten" selvinneen "rikoksistaan" eräisiin muihin maihin verrattuna vain lähinnä muodollisin rangaistuksin.

Haavikko: Tällainen vertailu on mahdoton. Muissa Saksan rinnalla taistelleissa maissa "sotaan syylliset" hallitukset olivat maahan hyökänneen ja sen miehittäneen vihollisen palveluksessa, Suomessa he johtivat itsenäisesti toimivaa valtiota.

Paasilinna: puhuu pitkään voimassa olevista turvallisuussopimuksista.

Haavikko: Nykyinen aika muistuttaa tavattomasti 1930-lukua, jolloin Kansainliitto ja monet sopimukset "estivät sodat" – muun muassa Suomella ja Neuvostoliitolla oli voimassa hyökkäämättömyyssopimus vuoteen 1944 saakka. Silloista Kansainliittoa vastaa nyt YK.

Näin siis Paavo Haavikko. Kannattaapa lukea Kansakunnan linja vielä kerran.

Satuittekos kuulemaan, kun Suuri Kirjailija Erno Paasilinna tässä talvella haastatteli televisiossa ansioitunutta historian tutkijaa ja tulkitsijaa Paavo Haavikkoa, Kansakunnan linjan kirjoittajaa. Tapansa mukaan Paasilinna käytti jälleen tilaisuutta hyväkseen omien oppiensä julistamiseen. Tällä kertaa hän sai kuitenkin takaisin – tosi nasevasti.

Esimerkiksi suunnilleen näin:

Paasilinna: toistelee mo-
neen kertaan vanhaa fraasiaan "hävityistä sodista".

Haavikko: Pienet valtiot sotivat turvatakseen olemassaolonsa, suuret valloittaak-

Neuvosto-Karjala -lehdessä kertoo Mareta Jääskeläinen kahdesta urhoollisesta lentäjästä, jotka lensivät "vanerisilla lentokoneilla Sh-2" pitäen yhteyttä partisaanien kaappaamia sota-
vankeja.". He eivät koskaan palanneet. "Lentokoneet lähestyivät rantaa. Miehet poistuivat koneista ja joutuivat vihollisen väijytykseen. Laukaukset räjäyttivät hiljaisuuden."

Suomalainen asiantuntijamme kertoo asiasta näin:

*"Meikäläiset yllättivät se-
lustassaan elokuun lopulla 1942 liikkuneen puna-armeijan partion ja pakottivat sen kutsumaan kaksi lentokoneita Säpsäjärvelle, joka sijaitsee 30 km Säämäjärvestä pohjoiseen. Koneiden, jotka olivat Savrov S-2 mallia, laskeuduttua järvelle ne kaapattiin haltuumme.*

Suomalaiset käyttivät näitä keveitä vanerisia 1-moottorisia lentoveneitä yhteyskoneinaan v:sina 1942–44. Koneiden venäläiset tunnukset olivat AV 186 ja 187. – S. A."

Esko Pentti Kalaporras Es-
poosta on lähettänyt lehdellemme seuraavan ehdotuksen:

"Veteraanien keskuudessa on herätetty ajatus ryhtyä rakentamaan veteraanikyliä, joissa yhdistyvät kunnollinen asuminen ja vapaa-ajan viettomahdollisuudet.

Tarkoitus on, että elämämme ehtoo olisi mielekäs ja yhteistyöhengessä puuhailten rattoisa.

Itse asunnot olisivat vaikkapa rivitalomuotoisia, tarvittavin mukavuuksin tavoittelematta kuitenkaan mitään erikoisuutta tahi loistokkuutta.

Kylistä pitäisi kuitenkin muodostaa niin suuria, että olisi mahdollista rakentaa yhteisiä tiloja kunnan ylläpitämiseen kuten kuntohallit saunoineen jne.

Kun nyt pahimmat työttömyysalueet ja kauneimmat luonnon olosuhteet lyövät kättä toisilleen niin Työvoimaministeriökin suhtautune asiaan myönteisesti, kuten varmaan kuntien isätkin.

Työllisyysvaroin asian hoitane voisimme opettaa nuoria työttömiä rakentajik-

Savrov S-2 Solomannin rannassa
6.9.42

si, sillä keskuudestamme löytyy opettaja joka lähtöön.

Hyvä veteraaniveli!

Tartu nyt kynään ja kirjoita oma mielipiteesi asian pohjalta asian laajuuden kartoittamiseksi! Kerro mielipiteesi ainakin seuraavista asioista:

- Omistusasunto, omakustannushinnoin?
- Vuokra-asunto, muodollisella vuokralla?
- Sopiiko sijainti vaikkapa Kainuuseen tahi Lappiin, jos luonnon olosuhteet muutoin soveliaat?
- Rivitalo?
- Kerrostalo?
- Harrastukset?
- Puhdetyömahdollisuudet lisäänsion muodossa?
- Kalastus-metsästys?
- Kylien nimikysymykset?
- Kylien suunnittelukilpailu?
- Muuta?

Vastannet paluupostissa ja lähettänet kirjeesi osoitteella:

Kansa Taisteli
Töölönkatu 35 B
00260 Helsinki 26
Merkkaa kuoreen alas vasemmalle tunnus "Veteraanikylä".

Kanadan Strategisen tutkimusinstituutin jäsen Eric Margolis kirjoittaa *Toronto Sun* -lehdessä Suomen ja Neuvostoliiton suhteista. Hän tekee pahoja asiavirheitä muun muassa tappio- ja jopa vuosiluvuissa, mutta ajatus on oikea:

"Suuri osa maailmaa on unohtanut Suomen sankarillisen vastarinnan Neuvostoliiton hyökätessä maahan. Mutta suomalaiset eivät ole unohtaneet - eivätkä myöskään neuvostoliittolaiset. Tästä syystä Suomi on tänään vapaa kansakunta."

Neuvo-Karjala -lehti kertoo Neuvostoliiton marsalkan Kiril Meretskovin adjutantista luutnantti Mihail Borodasta, joka palveli jatkosodan alussa rajavartijana Ilomantsissa Peurujoen asemalla. Mainittu rajavartiokohde kävi Borodan johdolla "yhdeksäntoista vuorokautta sankarillista puolustustaistelua". Vasta muonan ja patruunoiden alkaessa loppua puolustajat irtautuivat saarroksista ja vaelisivat useita vuorokausia korpien läpi liittyen lopulta puna-armeijan joukkoihin. Myöhemmin korkein kunniamerkkin palkittu luutnantti määrättiin Meretskovin adjutantiksi.

Peurujokea vastaan hyökkäsivät todella heikolla menestyksellä useita kertoja

2.Jääkäriprikaatin pataljoonat JP 7 ja JP 5 kärsien pahoja tappioita. Puolustajat taistelivat taitavasti ja päätäväisesti. Heidän suorituksensa sai jo tuolloin meikäläistenkin tunnustuksen.

Oskari Huhtamäki, vanha ystävämmme Vantaalta, on vihainen. Hän on lukenut Apu-lehden viime vuoden numerosta 35 Helge Seppälän haastattelun, jossa tämä sanoo muun muassa näin: "Harva tietää, että jo kesäkuussa 1941, 40 vuorokautta sodan syttymisen jälkeen, Stalin tarjosi Suomelle rauhaa. Hän olisi ollut siinä vaiheessa valmis myönnetyksiin. Puhetta oli mm. Viipurin luovuttamisesta. --- Mutta tarjousta ei noteerattu Suomessa."

Paitsi että juttuun sisältyi törkeä asiavirhe - sotahan alkoi 22.6.41 - on tällaisen Stalinin propagandatempun markkinointi asioista tietämättömille jälkipolville edesvastuutonta, sanoo veteraani Huhtamäki ja kysyy: - Mikä on tällaisen kirjoittelun tarkoitus?

Toimitus on Huhtamäen kanssa samaa mieltä asiasta - kaikkea sitä paperille pannaan!

Missä ovat talvisodan mekaanikkooppilaat?

Yrjö Karasvuo, Kulmakatu 10 A 5, 00170 Helsinki, puhelin 90-628 636, haluaisi yhteyttä talvisodan porukkaansa, ilmavoimien apumekaanikkokurssiin, joka alkoi tammikuussa 1940 Porin ammattikoululla. - Siitä vaan kynä käteen tai puhelin korvalle!

Jänkääkärit, jatkosodan 6.Divisioona, kokoontuu perinnetilaisuuteensa Sodankylään lauantaina 29.6.85. Ohjelma on entisen tapainen. Yksityiskohtaista tietoa annetaan lehti-ilmoituksin touko-kesäkuussa. Rovaniemelle saapuvalta aamujunalta järjestetään välitön busisyyhteys Sodankylään, josta halukkaat pääsevät palaamaan samana päivänä. - Majoitusvaraukset ja tiedustelut voi tehdä puhelimitse 9693-11 744 (Sodankylän Matkailu Oy, Jäämerentie 9, 99600 Sodankylä). □

Kirjallisuutta

SAMA UDELLEEN

Mauri Ahtosalon Summan sissit, WSOY, Juva 1984, 265 sivua, karttapiirros.

Ahtosalon kertoo Terijoen ramiesten touhuista talvisodan syttyessä, viivytystaistelusta rajan pinnassa sekä pitkistä partioretkistä linjojen taakse vihollisen palveluksessa olevan kersantin johdolla. Täsmälleen samasta aiheesta kirjoitti vuosi sitten Arvo A. Juvonen kirjan Myyty partio (Karisto 1983). Ahtosalon kirja on ehkä jonkin verran sujuvampimmin kirjoitettu.

Jutussa esiintyy sekä todellisia että mielikuvitushenkilöitä ja -tapahtumia, mikä tietenkin häiritsee tosiasioista kiinnostunutta lukijaa. S.

KYLÄN POJAT SOTIVAT

Jorma Kurvinen: Viimeinen viivytys, Otava, Keuruu 1984, 239 sivua.

Kurvinen osaa kuvata taistelua. Tälläkin kertaa saman kylän pojat käyvät ankaraa sotaa kesän 1944 viivytysvaiheessa, kärsivät tappioita, iskevät vihollista ja selviävät. Kirjailija valottaa sotureitensa taustaa tyttöjutuista lähtien ja kuvaa lopuksi veteraaneja neljäkymmenen vuoden kuluttua. Näkökulma on kiinnostava.

Tarkkaan tutkimalla voi rintamamies löytää hyvästä kirjasta jonkun virheenkin, esimerkiksi: ei JSp:llä tehty vatsaleikkauksia eikä siellä ollut lottia huolehtimassa kaatuneiden huollosta.

Joka tapauksessa hyvä sotakirja. J.

TÄRKEÄÄ TUTKIMUSTYÖTÄ

Jukka Nevakivi ym.: Suomi 1944, Sodasta rauhaan, Tammi, Helsinki 1944, 182 suurikokoista sivua, valokuvia.

Kirja on Helsingin yliopiston poliittisen historian laitoksen suppea tutkimus jatkosodan päättymiseen liittyvistä tapahtumista ja ilmiöistä. Sotilaallisista ratkaisuista kirjoittaa Martti Turtola, poliittisista Lauri Haataja, asutuskysymyksistä Silvo Hietanen, työvoimasta Erja Saraste, taloudesta Ilkka Seppinen ja työväenliikkeen hajaannuksesta Seppo Hentilä. Asiallisen teoksen päättää Jukka Nevakiven artikkeli Tulevaisuuden kynnyksellä.

Huomio kiintyy joihinkin yksityiskohtiin. Niinpä Haataja nimittää jatkosodan henkistä taustaa punttilismiksi, mikä on kyllä professori Punttilan yliarvostusta. Hentilän arviointi lainkulliaisista ja isänmaallisista kommunisteista syksyllä 1944 pitäneen ainakin toistaiseksi varustaa kysymyksillä. Eino Ketolan kuvitus on tavallista parempi. E.

SIVILISISSIT SEIKKAILEVAT

Arvo A. Juvonen: Väliarahan partio 1940, Karisto, Hämeenlinna 1984, 276 sivua.

Talvisodan päätyttyä oli suurvaltojen ahdistaman Suomen omaksuttava näiden toimintatavat, ulotettava salainen tiedustelu yli rajan. Asialle pantiin tietenkin talvisodan kovassa koulussa päteviksi havaitut miehet, jotka tunsivat entisen kotiseutunsa Kannaksella. Kahden miehen partiot kokivat autioituneilla kotiseuduillaan monia seikkailuja varsinkin sen jälkeen kun puna-

armeijalaiset olivat saaneet vihiä heidän läsnäolostaan.

Juvosen jutustelevalle tyyli tuntuu joskus väkisin tehdyttä. Eräät mauttomuudet olisi voinut jättää pois. Joka tapauksessa mielenkiintoinen kirja. J.

JUTUSTELUA LAPIN SODASTA

Pentti H. Tikkanen: Tavoitteena Tankavaara... Lapin saksalaissota 1944-45, Karisto, Hämeenlinna 1984, 247 sivua, valokuvia ja piirroksia.

Kirja sisältää pääasiallisesti joidenkin Lapin sodan operaatioiden käsittelyä, romaanin luonteisia taistelukuvaus- ja sotilaiden ja Lapin asukkaiden kertomuksia ja haastatteluja. Sotatoimien lisäksi käsitellään muun muassa evakointia ja sotavankien kohtaloita. Mukana ollutta tai muuten asioita tuntevaa häiritsee poikkeuksellisen suuri virhemäärä. Piirroukset ovat tekniikaltaan kovin alkeellisia. S.

SUPER-SUOMALAINEN VEIJARI

Lasse Lehtinen: Tuntematon kersantti, WSOY, Juva 1984, 276 sivua.

Entinen nuorisopoliitikko ja demarikansanedustaja on ryhtynyt vallan päätoimiseksi kirjailijaksi. Tämänvuotinen romaani sisältää monenmoisia aineksia: paikoin se on kuin hurjinta sotamuistelmää, paikoin kirja muistuttaa Huovisen hamstereita, paikoin se sisältää jopa otteita sotaväen Kevytaseohjesäännöstä. Kaikki on ympäry mitä ihmeellisimpään juoneen. Kirja on tietenkin tarkoitettu riemukkaaksi parodiaksi, mutta se sisältää paikoin vakavampaakin ainesta – mikäli en ole tätä älyllistä ilottelua aivan väärin ymmärtänyt. J.

RAUHAN PUOLESTA

Roger Rosenblatt: Sodan lapset, Tammi, Södertälje 1984, 230 sivua, valokuvia.

Amerikkalaisen Time-lehden reportteri on kierrellyt monilla sotänäyttämöillä – Pohjois-Irlannissa, Israelissa, Libanonissa, Kamputseassa, Vietnamissa. Liikkuessaan uskomattomien raakuuksien keskellä hän halusi päästä selville sodan vaikutuksista lapsiin. Kirjoittaja on yllätynyt todetessaan, että lapset halusivat ennen muuta rauhaa.

Sotien liepeillä kasvaneista lapsista on toisenlaisiakin kokemuksia. Väitetään, että kovaotteisimmat sotilaat – laskuvarjojääkärit, kommandomiehet, partisaanit – saadaan pojista, jotka ovat kasvaneet pakolaisleirien, suurten sovhoosien tai kibbutsin lastentarhoissa vailla kodin ja perheen pehmentävää vaikutusta.

Mikä lienee totuus? J.

SURKUHUPAISA SOTARETKI

Justin Brooke: Talvisodan kanarialinnut, Brittivapaaehtoiset Suomessa 1940-41, WSOY, Porvoo 1984, 202 sivua, valokuvallite.

Talvisodan päivinä kertyi Suomeen vapaaehtoisia yhteensä kahdestakymmenestä kahdesta maasta. Ruotsalaiset poisluettuna oli ulkomaalaisista kootun Osasto Sisun vahvuus 717 miestä, joukossa kovin monenkarvaista väkeä ”leijonankestytäjistä lakitieteen tohtoriin”. Parisataa brittiä muodosti oman komppanian.

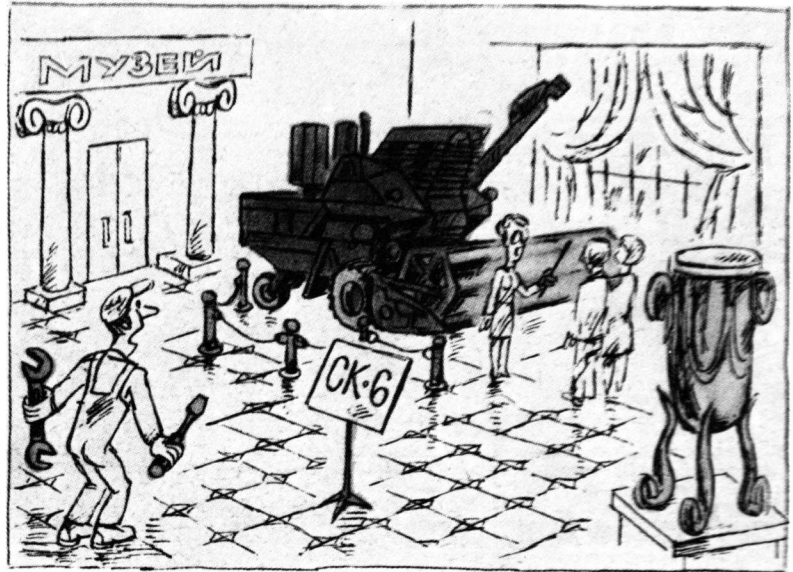
Britit eivät koskaan ehtineet rintamalle. Pääosa heistä joutui poliittisen tilanteen vuoksi jäämään Suomeen aina jatkosotaan saakka. Mukana ollut Brooke kertoo tämän merkillisen joukon edesottamuksista kuivalla brittihuumorilla. Suomennos on Jorma Haapkyllän pätevää työtä. S.

KROKO

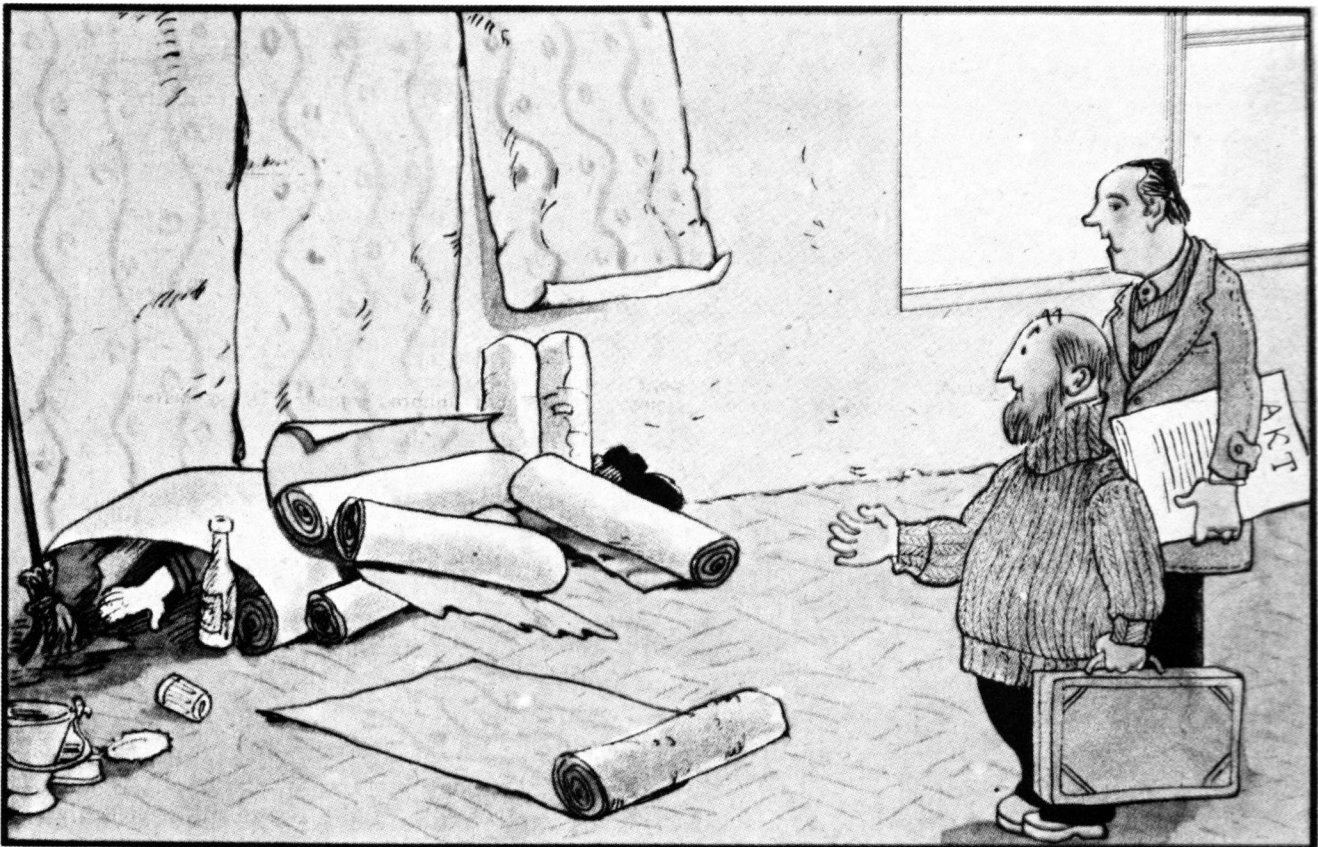
TAKSIKUSKIKIN ON VALTION VIRKAMIES

- Minnekäs te?
- Ihan mihin vain määrätte ...

IHMEPELI MUSEOSSA

Opas kertoo:
- Tässä näette leikkuupuimurin, jossa kaikki hammasrattaat ovat paikoillaan ja lisäksi tuplasti varaosia ...

TYÖ TEKIJÄNSÄ KITTÄÄ - Siinä näkyy mestarin käsi ...